

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22-SAN SEBASTIAN-Tel. 426066-PREZIOA: 7 PEZETA

Don Nemesio Etxaniz

«Eztabaidak utzi eta bakoitzak bere bidez lan egin beza gogoz»

Euskaldunen buruan txapelik bailego D. Nemesioren aurrean ere kentzeko izan bedi, ez bere iritziekin bat gatzelako, bere lana aitortzen eta eskertzen dugulako baizik.

Gaur, urteak, etxeko ezbeharrek, euskeraren bide berriek, euskaltzaileen arteko ezin ikusiek eta bizi-tzak burrukek erasana eta azto-raturik dakate. Baiña D. Nemesio urterik zailenetan ere euskaltzale purrukatua izan dugu, burrukalari ausarta, kezkatu eta egia-zale.

Gerra garaiko eta ondorengo ekaitzak astindua izan da. Apaiz-gaitetik eziera estuaren ondorioak jasana. Fariseotarkeriaz eta itxurakeriaz barruko kezka itotzen eta isiltzen jakin ez duena. Orrek sortu dio amaika piakaizkeria la-gun artean.

Aalegiñak jo ditu euskera salba-tzearren. Baiña ori geienak isilik eta geldirik zeuden garaian.

Badu D. Nemesiok olerkari eta idazle espala. Badu irudimena, ba-du erraztasuna, badu tajua. Galdez-ka joan gatzazkio.

—Gaur erraza da euskaltzale agertzen. Zu, beste askok gordean eduki duten urterik arriskugarrie-tan ere, ala azaldu zera. Noiz eta nola erre zitzaizun euskaltza-letasuna?

—Amairu urte nituala piztu zi-tzaidan euskal-griañia ori. Apaiz la-gun bati eskerrak sutu nintzan gure izkuntzaren aldeko suaz. Ge-ro ORIXE idazlea gertatu zitzaiz-un Comillas-en gaztean zaitzaille. Alako maixuarekin leenaz egain jarri nintzan gure izkuntzaren al-de. Gure euskerak il edo ñiziko jokoa jokatzen du. Orregatik, jen-dea beldurrez zegoen aldian nere eragiña aundiagoa eta biziagoa zan.

—Euskera «mantxatua» bear du-gula esan oi da gaur, zenbat al-di. Zu ere «Lur-berri-billa» ibilli zera bizitzan. Izutu duzu bat bai-ño geiago zure abestiz eta oler-kiz. Zergatik artu duzu zure bizi-tzan jokabide aurrerakoi eta au-sarta ori?

—Euskera «mantxatuaz» euskera mordoilloa esan nai bada, utikan mantxadura eta mordolloikeria guz-tiak, baiña orrekin ez dut esan nai gure garaiko garbizalekerian jausi bear dugunik ere. Erdal jos-keraz eta alferrikako erdal itzez jositakoaren aurka ari naiz. Baiña euskera «mantxatuaz» ipuin utsez-ko eta aingerukeria soillezko gai-ka

baztertu bear ditugula esan nai bada oso bat nator iritzi ortaz. Ni gatzeta eta piperra sartzen saiatu naiz nere olerki eta abestietan.

—Ez zaitugu ezagutu «zakar leial bezala nausien oinpean». Ori dala-ta ikusi al dituzu dirurik eza, adis-kiderik eza, kargurik eza eta ba-rruko korapilloa?

—Bai orixe. Bide garratza oi da ainbeste eragozpenen artean. Eza-gutu dut amaika adiskideren oza-suna. Nabaritu dut nere gotzaien makilkada. Pekataritzat artua izan naiz auzi-aulkian. Meza-diru utsa izan da urteetan nere soldata ba-karra. Baiña nere Erriaganako maitasuna ezin nezakean barruan gorde eta ortik izan ditut makiña bat oztupo.

—Iñork baiño biziago agertu du-zu zure euskaltzaleasuna. Gaur ere, gaurko batu bearrak galbidean jarriko duen susmo txarrez, iñork baiño geiago sufritzen duzu. «Eus-keranto» gerta ditekete euskera «ba-tua». «Euskeranto» iruditzen al zai-zu Mitxelenaren euskera batua?

—Ni ez nago batuaren aurka. Ni, euskeraz mintzatzen dan erri ori zapuztuko ote dugun beldur naiz. Eskoletan euskera geiago ikasi ga-be, irratietan euskera geiago en-tzun gabe eta euskeraz irakurtzeko oitura geiago gabe, ez ote duan batuak dakazkian eragozpen oiek gailentzeko indarririk izango pen-tsatzan dut. Gaurko egoeran, eus-keraz tajuz eta kontuz batu bear dala uste dut. Baiña beldur naiz setakeriak ez ote gaituan geiegi itsutuko Egokia deritzat Mitxe-lenaren bideari. Azken aldi ontan etxeko zoritzarrak aldendua nau-kate euskal idazleengandik. Ez dut Mitxelenarena ere aztertze-ko asti-rik eta gogorik izan. Baiña Mitxe-lenak idazlan jatorrak baditu eta doai eta jakintza ugari bada bere bideetan. Alaz guziz ere, Arantza-zuko Batzarretan, zenbait gazteren aidera jokatu zuala uste dut eta irrist egin. Geroztik askok, beren jokabide arlotea estaltzeko erabil-tzen dutela uste dut aotan. Baiña Mitxelenak jator idazten du. Zen-baiten euskera batua, nik ez dut garbi ikusten.

—Zuk idatzia da: «Eztabaidak utzi ta bakoitzak bere bidez lan egin beza gogoz». Zergatik ez duzu gela-go idazten, olerki-motan batipat, zeure gustora, zeure iritzira, zeure tankerara? Ez al zaizu doai bat lur-pean sartzen ari zerala iruditzen auzi-mauzi ontan aztoraturik?

—Bai, ortan saiatu naiz nere bizitzan. Jarri nuan kristau-ikas-bidea ere bertsoetan, gure erria ber-tsolari dalako. Idatzi nuan liburu bat ere eskutiz sail batekin eus-

keraz idazten irakatsi ez zaion erri onek euskeraz bere eskutitzak egi-teko eredu batzuk eduki zitzan. Idatzi ditut maitasun-olerkiak ere irakurgarriagoak gerta ditezten. Sor-tu ditut doinu berrietako abestiak ere, erdal abestien orde, euskal abestiak kanta ditzan. Moldatu di-tut nobelatxo batzuk ere jendeak irakurtzen ikasi dezan. Baiña nere etxean zoritxarra jabetu da eta ez dut orain bururik, ez umorerik ezer idazteko. Jaunak lasaitu na-zanean, nai nuke zerbait berriro ortan astea.

—Zuk idatzia da beste au ere:

NON ZER

- LANGILEAK SOBRAN?
Ugalde 3 garrenean
- FRANTZIAN, SOZIALISTAK ETA KOMUNISTAK
Elustondo 5 garrenean
- LIBURU IRAKURGARRI BAT
Larresoro 7 garrenean
- ORDIZIAKO JAIK 10-11 garrenetan
- BILLABONAKO JAIK 12-13 garrenetan
- JASAI DONIBANEKO JAIK 14-15 garrenetan

Ikastoletan dago gure itxaropena eta gure idazle gazteetan. Baiña mingarri da benetan euskaltzaleen arteko ezin ikusia. Geuron etxeari arrika ari gera. Onela bagoaz guk geurok itoko dugu eta galduko euskuartearen daukagun landare gaztea. Indartu da euskaltzaleasuna, baiña baita aldi berean burruka eta seta ere.

—Zuri irakurri dizut onako au ere: «Gure lagun eta ezagunak, ezker-eskui, galdu zaizgiku lurpean eta bakar-giroa loditzen ari da gure inguruan». Aundia al da apaizen bakardadea, zaartzaroan batipat?

—Bai beti da aundia apaizon bakardadea, baiña zaartzaroan ba-tipat. Ez guraso, ez senide eta ez etxekoandre gelditzen gera azke-nerako. Geratzen zaizkigun lagun banakak ere, gu bezalaxe lagun arterako aje txarrez josiak egon oi dira. Ez da erraz gure bakar-giroa poztan eta arintzen. Maitasun eta goxotasun joera asko itotzen jar-dunik gaude gainera bizitza osoan. Il zanean, gorputz ilotzaren aurrean bakartu nintzan gau isil eta itunean bakarrik agertu al izan nion gure amari ere nere maitasu-na. Gaur ez dut maitasun ager-tzeko lotsarik.

—Badituzu jendearen beldurrez argitaratu gabeko lanak ere. Ez al zaizu iruditzen, makilkatuko zaituz-tenak baiño eskertuko zaituztenak ugariago izango dituzula?

—Badut «Izotz kandelak» izene-ko nobela bat oraindik argitaratu gabe Apaiz langille eta on baten maitasunezko korapilloak azaltzen ditut bertan. Badu apaizak ere maitasun premia, gizonezko danez. Aspaldikoa duzu. Ez nuan argiratu eta ez dakit argiratu dudarik ere. Orain beintzat ez nago orta-rako.

—oOo—

Ontan amaitzen da D. Nemesio-kiko gure jarduna. Beti izan da kezkatia, baiña gaur, zoritxarrez, kez-kek jaten eta desegiten ari dute. Lanik egin ez duanak ez du itze-giteko eskubiderik. Isilik egon bear du arriskatu ez duanak. Eta gaur sekulan ezer egin ez duan eta ezer arriskatu ez duan asko marmar bizian ari da. Baiña D. Nemesiok badu itzegiteko eskubidea.

Eskerrik asko eta jarrai lanean eta burrukan.

«Ni, euskera lanean, oneraiño iri-txi naiz. Zuek, ortik aurrera joka zazue bikain, gure izkuntzaren bu-rruka irabazi arte». Ez al zaizu pozgarri gertatzen euskeraren ber-pitze au, ikastolak dirala, alfabe-tatzea dala, idazleberriak dirala eta abar?

—Jaunari eskerrak ez da il orain-dik euskaltzaleasuna. Bazirudian, izan dituan erasoekin, bein betira-ko galduko zala. Ez dira alferri-kako izan gure burruka eta ne-keak. Pozgarri da guretzat gure ondorengo euskaltzaleasuna,

BERTSO BERRIAK NERE BORDATXOTIK

Gaurko Langilleen Bizitza

— 1 —

Mundu guztia dago erabat nastuta langillearen itzak indarrak ez du ta. Nagusiak garaille gu menperatuta, ez gerade konpontzen gaur izketatuta!!

— 2 —

An da emen jarri da lanaren kontrola kapitalak zupatzuz gizonen odola. Ikusi tratu txarra guretzat dagola, era ortan pakarik ez dago inolara!

— 3 —

Makinak menperatu zigorpean jarririk txarra eta ona. Nun da garai bateko kristautasun sona? Orrela ezin sortu denon zoriona!

— 4 —

Kristo-kagindu zigun: «Alkar maitatzeko», aberats eta pobrek berdin bizitzeko. Gaur ez da maitasunik guri laguntzeko, zer argi ikusten da gauzak konpontzeko?

— 5 —

Egia galdu zaigu gezurra nagusi eta ezin dun ura baztarrean utzi. Orra lagun urkoen bizitz dana autsi, danok anai gerala zertan ez ikusi?

— 6 —

Amar-amabi ordu su ta gar lanean, batzuk autsaren mende ta bestek kepean. Pozik ez da izaten etxean sartzean, lerturik gaudelako lanak bukatzean.

— 7 —

Ettxaratu ondoren ura ixkanbilla,

nun naitik agertzen da alako zor pilla. Naiz senarra etorri atsedenan billa, lo egiteko bear derrior pastilla!!

— 8 —

Zazpi orduko loak ez du deskansurik, ta berriro lanera gaizki gosaldurik. Egun dana fabrikari buru makurturik, enkargatun aginduk ezin kunpliturik!!

— 9 —

Jantziak eta janak oso igo dira ta gu berriz soldata txar bati begira! Plazo zaleak berriz sarri atarira beren sarek zabaldur jira eta bira.

— 10 —

Erreztasun aundiak erosi artean, esanaz: «Ordainduko dezu bi urtean». Oiek sartzen ba-dira bein gure tartean, amarretik zortzitan geretzat kaltean.

— 11 —

Orrela bizi gera gaur egun munduan, itz batean esan da: «Gixaxo moduan». Lagun zintzo, leial bat ez degu onduan, deskantsatuko gera eriotz orduan!!

— 12 —

Emen bukatzen dira nere bertso lanak, ustez gezur gabeko egiak diranak. Lagundu deigula Zerutako Jaunak, burua altxatzeko langille geranak!!

JESUS LETE

«IBAI-ERTZ»

Norbaitek Tolosatik aditzera eman digunez, Agirrezabala korrikalariak «Iruntxiberri» txikiari desafio eman zion San Juan jailetan.

Bi bueltaren bentaja (berreun metro) eskatu zion zortzi kilometroko bidean.

Agindu egin omen zizkion aiarrak.

Señaleak botata omen daude, ta egun aietako batean egingo omen dute kontratu papera. Paper ori eskuratzen degun bezin azkar esango dizuetegu zer dion.

— oOo —

Korrikalariak aitatu ditugun ezker, lengo pasaizo zaar batzuk berritza etzaigu gaizki etorriko.

Kilometroa len bezelakoa da gaur ere, ta minutu ta segundoak ere orduan bezelaxe korritzen dute.

Aspalditxoko denboretan izan ditugun korrikalari sonatuenak, ez-pairik gabe, Arruizko Txikia ta Migel Aldaz.

Zein baiño zein ziran bidea azkar pasatzen.

— oOo —

Argibideak badauzkagu, ta aukerak dira balio dutenak eta ez berri-keak.

Gure denboran korrikalari artean ikusi degun neurketarik estuena ta ederrena, 1961'garren urteko apirillaren bigarren egunean Tolosako zezen plazan ospatutakoa.

Buelta-erdi baten aldea eman zion Arruizek Aldazi.

Arruizen lana: amar milla metro korritzea.

Aldazen lana: bederatzi milla, bederatziureun da berrogeitamar metro korritzea.

Lendik ezagutzen ziran marka danak apurtuta, deseginduta, utzi zituen Arruizek.

— oOo —

Arruizen lana:

Lenengo kilometros, bi minutu ta berrogeitamaru segundoan.

Bi kilometro, bost minutu ta berrogeitamezortzi segundoan.

Bost kilometro, amabost minutu ta ogeitazortzi segundoan.

Zortzi kilometro, ogeitabost minutu ta amabi segundoan.

Amar kilometro, ogeitamaru minutu ta ogeitameretzi segundoan.

— oOo —

Aldazen lana:

Kilometro bat, bi minutu ta berrogeitamaru segundoan.

Bi kilometro, bost minutu ta berrogeitamezortzi segundoan.

Bost kilometro, amabost minutu ta ogeitamaru segundoan.

Zortzi kilometro, ogeitabost minutu ta ogeitabat segundoan.

Bederatzi milla, bederatzireun da berrogeitamar metro, ogeitamaru minutu ta berrogei segundoan.

Au dago esaten ango estuasunak zer ziran.

— oOo —

Amaika urte igaro dira geroztik. Gizon aiek orduan (Arruiz beintzat bai) amar kilometro egitera joan ziran.

Zezen plaza bateko kilometroak, pista batekoak edo krosetakoak, berdin dirala pentsatzen dute askok. Eztira asko konturatzen zer alde dagoen toki batetik bestera.

«Iruntxiberri» oraingo ontan, zortzi kilometro egitera dioja: ez geiago ta ez gutxiago.

Amar egitera joanik, Arruizek, esan bezela, lenengo zortziren kontu ogeitabost minutu ta amabi segundoan eman zuen.

Orrenbestera iritxiko ote da «Iruntxiberri»?

Ederra izaten da lendik eginda dauden lanak gogoan izatea.

— oOo —

Mendizabal lenengoak eta Arruizko Agustin Ostolazak joko bi daukate egiñak.

Ez nolanaikoa ere. Berrogeina milla duoren gorabera aldi bakoitzean.

Laguntzaileak izango dituzte, ta... bearra!

Bederatzi arruako arri zilindroekin bat. Egitura berriko arriak izango dira, beetik gorakoa ogeitalau ontzatik ogeitamar ontzara tarte dutelarik.

Iruna tanda egingo dituzte amar-na minutukoak.

Joko-eguna, 1972'garren urteko abuztuaren ogeigarrena.

— oOo —

Bigarren joko-eguna, lenengo jokatuta andik iru illabetera izango da.

Bigarren neurketa ontan, lengo oitura zaarreko arri zilindroak erabiliko dituzte.

Pixua: eun da ogeitabost kilo.

Beetik gorakoa: ogeitalau ontza juxtu.

Lenengo aitatu ditugun arri klaseekin, Mendizabalek Ostolazak, lau jasoaldiren bentaja ematen dio.

Bigarren arri klaseekin, Ostolaza da Mendizabali lau jasoaldiren bentaja ematen diona.

Lau plaza autakoren batean jokatuko dira: Donosti, Eibar, Azpeiti edo Tolosa.

Erahakitzaren dutenean adieraziko dizuetegu.

— oOo —

Denbora asko daukagu astiro itzegin eta idazteko.

Urruti dago oraindik agorraren ogeitalaugarrena.

Emen garbiro ikus ditekenez, xixtima berriko arriekin Mendizabalek ematen du bentaja, ta xixtima zaarrekoekin Ostolazak.

Diru asko da tarteko: joko aundia daukate egiña.

Eguna datorrenarako, ondo ere ondo prestatu naiko dute. Aleginduko dira zailtzen eta zimeltzen.

Bigarren joko abenduan izango da, lennegoa jokatuta andik iru illabetera izango dala paperean agertzen dan ezker.

Bienbitartea, kostako dira txanpon bi Mendizabal eta Ostolaza. Ezta jolasa gaurko egunean onelako lanbide bat artzea.

— oOo —

1972'garren urteko Alfa sari nagusirako, Lasarteko Telleria dioja aurretik, orainarte.

Izendatuko ditugun probaleku aietako puntuazioa dago jasoa:

Abadiano, Bakio, Llodio, Etxebarria, Gatika, Aia ta Urduliz.

Lenengo: Lasarteko Telleria, emeretzi punturekin.

Bigarren, Bermeoko Pderiales, amasei punturekin.

Irugarren, Ernaniko Otegi, amairu punturekin.

Laugarren, Mentxaka anaia (bizkaitarrak), amabi punturekin. Bosgarren, Arruako «Urtain», bederatzi punturekin.

Seigarren, Tolosako Argia, zortzi punturekin.

Bein da berriro Lasartera joango ote da Alfa sari tentagarria?

Belar ebateko makina zoragarri bat ematen du Alfa Etxeak, milaka durcuk balio dituen.

Gu oso oker ezpagaude, Telleria onek irabazi du aurreko bi urtetan ere.

Oraindik sariketa askotxo falta dira, jakiña, urtea bukatu aurretik, eta zer ikusi aundia dago.

Alare, esatera bat bada, bi ezker-irugarrena seguru izaten dala diona.

— oOo —

Telleria makinaz ez al da jantziko? urte ontan ez al du norbaitek autsiko? Irugarren alaian nai lendabiziko, al baldin badu ezta bestentzat utziko.

Baxarri

INSECTICIDAS CONDOR

EMEN, ZURE ORTO-EGINTZA'KO LAGUNTZAILE DIRAN BEREZIEKETAKOAK

EXATION (Luzi y clematis, geranios)

PEPROL - 80 (Polvo del polvo)

BENLATE (Borras, carapaceas, arañones)

BENLATE' (diferentes enfermedades de cultivo de huerto)

EXATION-4 (Acaros)

EXATION-80 (Polvos, etc.)

LINDASEPOL (Pompa para pulverizar)

EXAMUL (Escarabajo de la patata)

ANTILIMACOS GRANULADO (Caracoles, babosas)

PEPROL-80 (En cellos)

SOLASAN-510 (DESINFECTACION DE SIEMBRAS)

EXAGAMA-90 MICRONIZADO

ALDRIPOL-5G

TELONE (nematodos)

Remedios para: enfermedades de plantas, plagas, etc.

Bizkortasuna

Serbitzu egoki baten izena.

Gure jardun guztietan beti elburu bera:

Arazo bakoitzarentzat erantzunik onena.

Egunero gure lantokietan aztertzen, zuzentzen eta konpontzen ditugun eginbeharraketa bizkortasuna

Eta gure serbitzu balioekin batea arrerarik atsegina

Etor zerori eta ikus

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

SERBITZU BIZKOR ETA ATSEGINA

IDAZLEA ETA IRAKURLEA

Lehen ere aipatu eta jorratu izan dugu gai hau asteroko hontan. Baiña oraingoan Mitxelena jaunak EGANI buruz esandakoak geure-geureak egiten ditugu.

“Zer nahi dugun? Gaiak, gaurkoak eta betikoak, hemengoak eta nonnahikoak. Mundua itxuraldatzen ari zaigu, onerako edo txarrerako, Euskal Herria ere bai. Urte gutxitan ikusi ditugu, baita ikusiko ere, lehen mende luzeek ikusi ez zituzten bezalako aldaketak. Mundu urduri eta aldakor horretan aurkitu behar dugu bizilekua, biziko bagara... Arkume otxan, baserri txuri, lore txanbelin eta errekatxo marmartiez... ahaliz gutxien. Politikak dira, izan ere, baina, esku gehiegik marruskatu dituelako edo, zimelduxeak daude. Betetasunak higuinerazi digu goxoa eta beldur gara ez ote zaien beste hainbeste gertatzen irakurleei.

“Nola? Nork bere erara, modura eta moldera; barrenak eskatzen dion bezala. Horretarako jaio denari ez dio inork erakutsiko berari eta gaiari dagokion mintzabidea. Berberak aurkitu behar du hori. Gero, idazleak baditu eskubideak, nork uka; eginbeharrak ere bai, ordea. Oiloa eta arraultzarekiko hauzi hura bezalatsu da, ez baita idazlerik irakurlerik gabe, ezta irakurlerik ere inork irakurgairik eskaintzen ez badio. Halaz guztiz ere, irakurlea da nagusi, inor izatekotan, eta idazlea zerbitzari.

“Zer begiramen zor dio, bada, idazleak irakurleari?”

“Lehenengoa, ahalik argien egitea. Eta argitasun horrek, gure artean behintzat, bi gauzatan agertu behar du. Hizkuntzan aurrenik. Hiztegi batetik —Azkuerenetik, esaterako— hitz zahar, zokoratu eta bakanenak bildu eta parrastaka ereitea, gauza atsegina izan daiteke, ez horratik irakurlearentzat. Irakurlea harrituko dugulakoan bagabiltza ere, ez dugu aspertu besterik egiten... Hizkeraz kanpora ere, zenbat eta argiroago mintzatu, hobe... Eta laburkiro bada, areago.

“Gai batzuentzat sail bereziak ditugu, dakizunez. Sail horiek batek edo besteak bete ohi baditu ere, irekiak daude edozeinentzat, lehen eta orain. Sail jakin horietatik kanpora, zenbait gai ezin uki ditzake, dena delako.

“Gure ustez, beharrezkoa da kritika edozein herri ongi gobernatutan, harako Cervantesek aipatzen zuen lanbide hura bezala. Eta inzentsu-ontziari eragitea ez da kritika. (Kritikak) ez zorrotza ez biguina; zuzena eta berdina izan behar du. Ustez eta gogoz zuzena eta berdina.

Hona hemen geure-geureak egiten ditugun iritzia, idazle eta irakurleari buruz, gaiari eta kritikari buruz, hizkeraren argitasun eta sakontasunari buruz eta lanaren luze-laburrari buruz.

Zer esan batasunari buruz? Mitxelenak jartzen duen neurria txikiegia ote? “Oraingoz uste dugu nahikoa eta gehiegi egiten dugula bereizkuntzak gehi ez daitezen eginahalean sailatuz. Behin baino gehiagotan sartu baitira berrikeriak gure artean batasun horren izenean. Eta guk, hona garbi esan ez dugu berrikeriarik behar Hau da, axola duten gauzetan, ez hitzetan. Hauek hemen eta nonnahi berritzen eta aldatzen ari baitira”

1957 an esanak ditu Mitxelenak hitz hauek. Gaur bide gehiago erabakita daude. Ez gaitzek atzera geld. Irakurleak jarraitu dezaiegun neurrian batasunari heldu beharrean gaude. Ez da Mitxelenarena eredu txarra.

GURE ARTEKO GAUZAK...

Aspaldi onetan ohitzen ari gera eskui aldekoen zalaparteatra, kaletan zehar botatako orrietara, TVEko jardunaldi lotsagarrietara, eta azkenean gure artean agertzen diren periodikuetako artikuluko txoetara.

Badirudi zenbait pertsona lo zorrotik esnatzen ari direla.

Illabete pare bat edo izango da Madrilleko Gotzai-Laguntzaille den Jose Guerra Camposek TVEko erlijioso programan jardunaldi xelebre hura egin zuela. Ez noakizue an ziona berriztatzea, gehienak entzungo zenduten-eta.

Garai berean izan genduen «Erromatik» etorritako Eskutitz aipagarri baten arazoa.

Geroztik, Donostian bertan «hermandad Sacerdotal S. Ignacio de Loyola»koak eratuta ikusi genduen Biltzar polit bat.

Angoa bai zela Kruzada giroko mintzaira!

S. Pedro bezperan, berriz, Donostiako Urgull mendiko Jesusen Bihotzaren Elizatxoan, beste alako bilkura bat izan dute. Horretarako, Donostiako kale guztiak paperez bete zizkiguten.

—oOo—

Joera arrotz hoietatik, etxera bagatoz, ez dugu geure aldean ere, geure Eliz barrutian, alegia, egoera atsegiñik.

Atzerakoien ain etsai den Donostiako Eliz barrutia, atzeraka ari dela esan, behar aurrera pauso gutxi eta gehiegi neurtuak ematen ditualako.

Datorren illean edo izango dute Presbiterioko Apaizek azken bilerara. Billera honekin gaur daukagun Presbiterioa desegingo da, bere epea amaitu delako. Eta nik gal-

detzen dut: Berririk sortuko ote da?

Denok dakizkigu Presbiterioak izan dituen gora beherak, batez ere Gotzai Jaunaren eta beste zenbaiten iritziekin bat ez zetoelako, edo alderantziz. Goikoek beti izan dituzte «beren arrazoiak» Presbiterioaren iritzia zapuzteko.

Monarki absolutuek izan ohi zituzten «Konseju Pribatuaren» antzekoak izan behar dute Presbiterioak edo beren iritzia aintzakotzak artu behar da erabakitzeke orduan...

Zergatik Presbiteriorik ez berri- tu eta azpitik sortutako «pastoraleko Konseju» bat ondo eta patxadan eratu?

Bestalde, baziren gure artean «Instituto de Pastoral» bat eraikitzeke asmoak. Gure Herriko zenbait arazo aztertu, eta Eliz-ekintza anarkiko batetik beste joera zuzenago batera eltzeko. Bi urte luze dira eta ezertxo ez da ageri. Gauza seriorik ezer. Ez dakigu ziur zer gertatzen den...

Parrokietako zenbait egoera xelebreren berri ere badugu. Erretore zahar asko parrokietako buru. Eta goitik aldatetarik egiteko gogorik ez. Bildurra... Apaiz gazteak parroko egiteko bildurra?

Donostiako Seminarioaren egoera ere ez da batere pozgarria. Etxe haundia eta gazterik ez barruan.

Konturatzen naiz, ondo konturatu ere, gaur Seminario bat aurrera eramatea ez dela txantxetako gauza. Behin betirako pasiak dira Etxe aundi hoiek leporaino beteta egoten ziren garaia. Berriz horrelakoren bat pentsatzea amets egitea da.

Apaiak behar ditugu, eta gaur Donostiako Eliz barrutian gertatzen

ari dena zuzentzen ez bada, apaizik ez dugu izango emendik berrogeita amar urtera.

Bide berriak urratzen asteko bu-larrak behar, eta kementa eta imajinarioaren ordezt bildurra galanta.

—oOo—

Ez dakit parregarri den ala negargarri, baiña Españian zehar eta European zehar ibili naizenean Donostiako Eliz barrutia eta Donostiako Eliz agintariak aipatzean ez dakit nik zenbat itz eder eta gorantzak entzun ditudan.

Nere baitan euskal kanta zahar batetaz oroitzen nintzen! «Kalean parrez eta etxean negarrez».

Eta bitartean gure Eliza lehor, erdi fosilizatutako, bildurraren pipiak jotako gure Eliza honetatik jende asko, asko... badao atsegiñago aurkituko den beste zenbait leku eta pentsa moldetara. Edo ta aspertuta, interesik duen ezertxo ere esaten ez diolako, jan, edan eta dirua irabazi ahal dezakean bizi-modu patxadatsua artzen dute.

—oOo—

«Sekretu ofizial» gehiegi dago gure Eliz-barrutian, goikoen arteko intriga gehiegi, eta aurpegia emateko ausardiak ez.

Denbora pasatzen utzi, sendagillie onena denbora delako.

Ni neu personalki, gauza hauek guztiak pasatuak zirelakoan nengoen, Kontzilio aurreko gauzak zirela uste nuen.

Oraindik, egia esan, parroki eta Eliz-estrukturan sartu berria naizenez «Indietako konejuxtoa» bezala nabillela konturatzen naiz. Baiña «Konejuxtoa» ahoa txikia, baiña begiak aundiak ditu. Eta begiek ikusi egiten dute, eta nik emen ikusitakoa esan.

Oharra: Beste baterako utzi ditugu gure Eliz barrutiko gauza onen komentarioak.

Juan Jose Goenaga

LANGILEAK SOBRAN?

Horrelako galdera gutxitan entzun dut, izan ere alferak sobran daudela askotan entzun izan dugu, baina langileak ere sobran ote?

Noiz behinka egunerokoek, Renfeko langileen kezka eta haserrearen berri eman ohi digute. Sevillako langileek euren haserrearen ager-tarazten diote direkzioari, konpaini-ko agintedun batzordeari, azken aldi honetan, langileak gutxitzeari gogor ekin diolako. Behin eta berriro, lehengo okerrak langileen kontura zuzentzeko asmotan dabil-tzala dirudi.

Igaz, Azaroan, Internazional Banketxearekin itun eta tratu herezia egina du Renfeko aurrerantzean lan tresnak eta material guztia eraberritzeko, egungo momentuak eskatzen duen neurri eta mailara iritxi dadin. Bankaetxeak, ordea, diruak ez ditu hutsean eskaintzen eta baldintza berezi batzuk ezarri dizkio Renferi, antolaketa aldetik ere enpresa indarberritzeko. Lau urteren

buruan, langileak bakanduko ditu, hamasei mila langilek ez dute kon-pañi barruan jarraitzerik izango. Hauxe da teknifikazioaren eskabi-dea, ordaindu beharrezko zerga.

Baina, langileak nola gutxitu? Zer era eta kondiziotan?

Renfek, bere iritzia eta erabakiak 379garren eskutitzean agertarazten die langileei. Askatasun osoz jubila-zioa aukera dezaten erraztasunik ere eskaintzen zaie. Adina eta en-presa barruan daramaten denbora gogoan hartuz, jubilazioaren ordain saria eskaintzen diete.

Dirudienez, ordea, ez dute behar den hainbat langile kaleratu, aur-tengo Apirilaren 7an zabaldu-tako eskutitzean askatasunez jubilatu nahi izan ez dutenei erantzunaz, beste erabaki trinkoa hartu dute Renfeko arduradunek. Hara, bes-teak beste, bertan agintzen dana-ren mamia bi puntu hauetan:

—Eskutitzean hauxe esaten da: bi kondizio hauek betetzen ez di-

tuen edonor kaleratua, bidalia izan daiteke.

—Enpresa barruan hamabost urte daramatenak eta berrogei urtetatik gorakoak bakarrik izango dira erres-petatuak. Bakoitzak bi hilabeteter-diko jorrala jasoko du urte bakoit-zeko eta bertan lanean daramaten denboraldiaren proportzioan.

Renfeko langileen uda eta udaz-kena ez da oso atsegina izango alajaitan. Lana galduz gero zer egin?

Teknikak esku lana gutxierazten duela argi eta garbi dakugu. Baina Renfen gertatua teknifikazioaren ondoren hutsa ote? Zenbait langile jubilaeraziak diren garaian, zerga-tik beste batzuk lasaiki ordu ekstrak sartzen? Langileak bidali nahian al-de batetik, eta bestetik berriz, ber-tako tailerretan egin ditezkeanak zergatik kanpoko lantegietan egin ditzaten utz?

Hauxe da langileek behin eta be-rriro egin izan duten salakuntza.

Renfek enpresa den legez baditu bere prolema, eta bereziak gaine-ra. Prolema horiek teknika mailan zuzendu beharko ditu, osoro eta erabat hartuta. Antolaketa ezberdi-na izan balitz beste kurrurruka ba-tek joko luke seguraski. Baina lan-gileari ez zaio horretarako biderik eman, goiko jakitunak hor daude erabakiak hartzeko. Langileak men-eginaz baiezkoa eman dezala eta kito.

Renfeko egoera aipatu dugu. Gu-re Euskalerriko zenbait lantegi za-harretan ere ez ote da horrelako-rik maizegi gertatzen? Batzutan erretirua hartzeko «konseiluak ema-naz» bestetan, lantegi barruan za-hartutako langileak erabat bazter-tuz, teknokrata gazteen, nagusiaren konfidantzako teknokrata gazteen eskutan aginte osoa ipiniaz, t.a. Badago zenbait langile sobran da-goela erakusteko modurik asko.

Mikel Ugalde

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korreo batasune-tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako bes-te errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez gal-detu

Salmetan (ale bakoltza)	7 pezeta
-------------------------	----------

ZENBAit ga RA 72

BERRIAK

● San Pedrotan jaialdi polita eratu zen Eibarko Urkizu plazan, "Luxia"ren omenez. Goizeko hamarretatik jota, Pablo Martikorena "Lehoi nafarra", Aretxa II eta Antonio Taboada harrijasotzaileak hiru minututako bi txandatan aritu ziren, lehenik bederatzi arruako harri kubikuarekin eta biribilarekin gero.

Taboada, Eibarren bizi den galtziarra, atera zen lehen, 15 eta 11 jasoaldi eginez. Ondoren Aretxa II bizkaitarra, 16 eta 9; eta hirugarren, "Lehoi nafarra", 10 eta 7.

Harrijasotzaile hauen ondoren, "Endañeta" famatuak bere habilezia eta nahi hainako indarra ondoto frogatu zizun. Lehenik, berotze aldera, hiru minututan zazpi aldiz jaso zuen 200 kiloko harri koskorra. Esku bakar batez (ezker-eraz), gero, 125 kilotako kubikoa. Eta, amaiteko, zenbait "floritura" harri biribilaz.

Halakoren batetan heldu zitzaion ordua "Luxia"ri ere, baita, noski, Arrate bailadako kontzejal den "Ixxua"ri ere, elkarrekin bait zuten norgehiagoka, aurrez aurre.

Batak zein besteak, kana erdiko enbor bina ebaki beharra zuten. "Luxiak", australiar eran, zutinekoea alegia, eta "Ixxuak", aldiz, euskal eran, etzanda beraz, baina esku bakar batez.

Nahiko berdintsu aritu ziren haizkolari biak, azkenik "Luxia" apur bat aurreratu bazen ere. "Luxiak" zortzi minutu juxtu juxtu iraun zuen bere ekinaldian. "Ixxuak", berriz, hamabait segundo gehiago.

Jaialdia amaiteko, Eibarko XVII Haur Bikoteren Dantza Sariaketa eratu zen. Hona hemen, zehatz-zehatz, irabazleen izenak:

1.—Basagoitia-Mugarra (Portugalete) 2.—Unanue-Intxauspe (Lezo). 3.—Izeta-Lopetegiri (Lezo). 4.—Arteagoitia lengusuak (Erandio). 5.—Osorio-Mendiola (Portugalete). 6.—Salaberria-Jauregi (Ayete). 7.—Xabier-Alazne (Ayete). 8.—Benaetxe-Idiarena (Ayete). 9.—Amesti-Izagirre (Lexona).

Ohizko sariez gainera, ohorezko sari bat eman zitzaion Lezoko Lourdes Lopetegiri, bere aparteko dantza aldiaren gatik.

● Uztailaren 1goan. Elgeta gainean (azpian ezin, jakina), jaialdi bikain bat eratu zen. Bertan ziren Benito Lertxundi, Antton Aranburu, J.M. Irigarai eta Pantxo-Peio bikotea.

Jaialdi hau bertako ikastolaren alde eratu zen, "Ozkarbi" taldearen laguntzaren pean.

● Uztailaren 6tiki 16arte izan da Pasai-Antzioko Aurrezki Kutxa Munitipalean, Euskalerriko VI Argazki Sariaketa delakoaren erakusketa.

Honako sariaketa honen epea Ekainaren 15ean amaitu zen, eta bertan parte har ahal izan zuen. Lehen oinarriak zioenez, Euskalerriko zazpi probintziakoren batean jaio ala bizi den edonork.

Sariaketa hau Euskal Herri OSORAKO eratua izan denez, HIRU hizkuntzatan idatziak izan dira oinarriak. Eratzaileek ez dituzte ipar aldeko eskualdeak ahaztu, beraz.

Euskalerriko VI Argazki Sariaketa hau Pasaiako Zinema Elkarteak eratua izan da Juan Migel Uribarren jaunaren zuzendaritzaren pean. Gure txaloak guztioi.

● Amaitu berria dugu Andoainen bertan eratu zen idaz-lehiaketa. Idazlanak euskaraz zein gaztelaniaz egin zitezkeen, bi sailetan hizkuntza bakoitzeko, erredakzioa eta ipuina, alegia.

Euskarazko idaz-lehiaketari dagokionez, eta erredakzio sailean, honako hauk atera ziren irabazle, hots:

Lehen taldean: 1.—Ignacio Mujika, 13 urte (La Salle). 2.—Juan Manuel Mendizabal, 11 urte (La Salle). 3.—Garbiñe Egibar, 11 urte (Ikastola).

Bigarren taldean: 1.—Jose Maria Iruretagoiena, 8 urte (Ikastola). 2.—Simon Uranga, 10 urte (La Salle). 3.—Jose Maria Zubeldia, 10 urte (La Salle).

Ipuin sailari buruz, berriz, lehen taldean: 1.—Xabier Mendizabal, 9 urte (Ikastola). 2.—Mari Lourdes Ansa, 11 urte (Ikastola). 3.—Xabier Ansa, 8 urte (Ikastola).

Bigarren taldean: 1.—Andoni Elosegi, 8 urte (Ikastola). 2.—Arantza Mendizabal, 8 urte (Ikastola).

AIPAMENAK

● Euskal toponimia gainbehera doa. Artxiboak, katalogazioak eta deskripzio lanak erdaraz egin ohi direnez, herri, hango, bailada, mendi gailur eta gainontzeko leku izenak, zenbait aldaketa jasan beharrean daude.

Honetaz, edota, mendi tontorren izenez, behinik behin, "Kulixka" izeneko mendizalea Iruñeko DIARIO DE NAVARRA egunkarian mintzatzen zaigu ostegunero Inoiz, bi zerrendaz baliatuz ere, alde batetan liburutan barrena agertu ohi diren izenak, eta bestetan, izatez, jatorriz, legezko eraz, moldez eta egiazko ortografiak.

● Giro, ona da Nafarroan. Eta ez estadistiken aaruerak soilik, hots, gero eta ikastola gehiago dela, "Printzipio de Viana" elkartearen eginkizunak gero eta ugariago eta sakonagoak direla etab., zertxobait gehiago baizik.

Euskal giroa nabari da, bai, Nafarroan. Erresuma zaharra berriz "euskalduntzen" ari balitz bezala. Kaleetan zehar eta erdal egunkarietan sumatzen den zerbait da. Komertzioek, kafetegiek, restaurantek eta beste halako edozeinbat gehiagok euskal izena daramate. Eta egunkarietan, berriz, aipatu dugun "Diario de Navarra" delakoan esate baterako, euskaraz agertu ohi bait idazle euskarazko izenordez den orriaz kanpo gainera, bada zenbaitu ohi dena, "Apat Etxebarne", "Kulixka", "Artegotxo", "Ereka-alde", "Ollarra", "Goiti", "Belarra" etab. Gipuzkoa zein Bizkaiko inor egunkari bederen, ezin deza ke horren sorta ederrik eskain.

Giroa ez da, noski, dena. Baina, bai, zerbait. Goitik beherako abiatan, giroa azken hileta izan daiteke. Behetik gorakoan, ordea, itxaropen izpi bat. Nonbait, herri giroak sor ditzake gainontzeko urratsak.

● Eta barka bezait irakurleak, baldin hirugarren aldiz Iruñeko "Diario de Navarra" aipatzen badut Baina, noski, merezi duenari ez dago zer txalorik neurtu.

Duela hiruzpalau aste, euskal literaturarekiko egunkariaren axola eza aipatzen genduen. Gaur, ordea, harako iritzia pittin bat aldatu beharrean gaude, zorienez.

Leitzeko Patxi Zabaletak Zorion baten zainak (Etor) deritzan bere poesia liburua Iruñen aurkeztu duela eta, elkarriketa bat egin zaio harako egunkarian (VI 28) gure idazle gazte honi. Elkarriketa bat,

soilik, zein urri gure egunkarietan barrena...

Patxi Zabaleta ez zegoen, ez, elkarriketa honen zain, bere poesi-jarioa burutu zuenean. Horrez gainera, ez gara hemen ari Patxi Zabaletari berari zor zaiokenaz, gure Herri honetako idazle soila den aldetik merezia duen jaramon apurraz baizik.

Beto horrelako elkarriketak eta aipamenak gainontzeko egunkarietan ere.

● Andoni Sarriegi beasaingarrak eta Loinazko hiru frailek izan dute Z. ARGIA honetan eztabaida txiki bat. Ez gatzoz gu eztabaida hori argitzeke edo zuzitzeke asmatan. Ez eta gutiagorik ere. Nork bere iritzia eman ditu, nola bata hala besteak modu onenean mintzatu dira, behar den legez, eta irakurleak izan du, alde batetik zein bestetik zertaz jabetu. Beude ba gauzak daudenean, eta ez gaitzen gu inoren hauzitan sar.

Hala ere, izan da, bai, sartu denik, Beasaingo bertako erdal koresponsal bat, hain zuzen. Guk geuk betidanik pentsatu izan dugu, erdal egunkarietan ez dagoela zer azaldu euskal aldizkaritan sorturiko eztabaida edo hauzirik. Inoiz ez konpongarri, eta sarri nahasgarri gerta daitekeelako.

Delako albistariak, ez dakigu zein arazoi baliatuz, bat dator Loinazko hiru fraileekin, eta salatu egin du salatu, Andoniren "super-euskalduntasuna" (gehiegikeria, alegia), honetaz tutik ez zekien irakurleen aurrean. Andoni Sarriegiren izena, beraz, kolokatan geratu da Beasaingo erdal irakurleen artean.

Geroztik, Andonik beste zenbait puntu argitu ditu, baina bere herriko koresponsalak ez du lehen esandakorik zuzendu, edota, guti-rik, bere irakurleogari Andoniren erantzuna jakinarazi. Nonbait, Loinazko hiru fraileen iritziek Andonirenek bano "prensa" hobeagoa dukete.

Fraileek eta Adok elkarrekin konpondu dute hauzia. Koresponsalak, ordea, hanka sartu du, eta ez du, itxura denez, ateratzeko asmorik, astebete joan bait zaio ezertxo ere esan gabe. Eta ohi denez, erdal irakurleak linboan jarraituko du.

Honela idazten da, bai, gure herriaren historia sakratua.

● Hona hemen, Kintanaren ipuin sortaren ondoren jaso dugun lehen irakurlearen iritzia:

Iri eskerrak irakurria diat QUINTANAREN azken liburua. Batasuna ezik, alkatasuna ere ezina duk alu oiek. Izkuntza inoren jopu nai duten oiek ez diat nik neronek ezertarako artu-emanik izan, ez orixe!

Irakurle honek orain arte Arantzazuko araudiak jarraitu izan ditu. Hemendik aurrera, ordea, lehengo hildoari jarraitzeko asmoa bide du:

Aurrerantz, lengo lepotik burua. Azkatasuna lortu diat berriro... eta barkatuko dirak. Geiegi maite diat nire ta nireen mintzoa, inork kakazten laguntzeko.

Irakurle honek, noski, bere arrazoiak izan ditzake hartu duen erabakia hartzeko, haserre biziz erabakirik hartu beharrik ez badago ere. Baina, hala ere, Kintanarekin ados ez geundela esan genduen bezala, ez gatzoz ere bat irakurle honen jokabidearekin. Guk geuk behintzat, Euskara Idatziaren Batasun sinesteko ditugun arrazoiak, ez dute zer ikusirik Kintanak esan ditzakeenekin. Euskara eta Euskal Herriaren batasunarekin ari ginela uste genduen, eta ez Kintanarenekin.

Horrez gainera, baldin Kintanarekin haserretzea arrazoi bada ortografiak erabaki bat hartzeko, era berean ezer gutitan du irakurle horrek gure adiskidetasuna. Utikan!

Dena den, guk ere L.S.D. droga apur bat hartuko bagendu, eta norbait kalez kale pikorotzak botatzen ari den asto bat dela ametsetan eginen bagendu, hiru soluzio egonke lirateke gure ustetan:

1.—Astoa makilaka garbitu, hurrengorako zerbait ikasiko duela-koan. Baina, noski, alferrik lizate-

ke, esan dugun bezala, benetan asto badadi, ez bait du inoiz ikasiko.

2.—Eskoba bat hartu, eta poliki poliki, ahalik eta arinen, banan-banan pikorotzak batu eta zakarrretara bota, kalea garbi gera dadin.

3.—Hasere biziz, kalera irten, oihuka eta marruka, pikorotz guztiak zapalduz, eta ostikoka, deseginez eta sakabanatuz.

Gure irakurle honek, hirugarren irtenbidea hartu du nonbait. Nik neuk ez dakit zein den astoago. Bestalde, zu zeuk, irakurle, zein bide hartuko zenuke?

LIBURUAK

● Korreoz jaso dugu Aita Donostia zenaren zenbait musika-lanen azken bilduma, ohi denez, Aita Jorge de Riezu O.F.M. kaputxinoaren zuzendaritzaren pean argitaratua.

Pianotarako lanez osaturiko azken bilduma hau, hiru sailatan banatua dator: *Euskal Preludioak* (Bat-batian, Oñazek, Ilargitan, Errotazuriko Urretxindorra, etab.), *Haur Doinuak* (Itzaia, Txantxangorria, Amets-leloa, Mutil-Dantza, Kukua-rena, etab.), eta denetarik purpurri bat hirugarrenean (Errimina, Sonata Vasca, etab.).

Bilbaoko "Estudios Grafor" delakoak moldaturiko inprimaria lana eta azala, batik bat, guztiz ederra. PIANO. Obras Musicales del Padre Donostia. Archivo Padre Donostia. Lekaroz. Nafarroa.

● Luis Peña Basurto mendizaleak bere Montañas Guipuzcoanas delakoaren ale bat bidali digu. Lehen ere etxean genduen bigarren edizioa, 1963 urtean Zarautzko Itxaropenak argitaratu zuena.

Honako hirugarren hau, berriz argitaratua bada ere, ez dator hirugarren ediziotzat, bigarrenaren luzagarri baizik Azalez baizik eraberriturik, baimenak, eskaintza, hitzaurrea eta gainontzeko ipi-apak

bigarrenarenak ditu, egin zitekeen zuzenketarik batere egin gabe. Beraz, bigarrenak bezala, hirugarren "sasi-argitaraldi" honek ez dakar, zorienez, lehendabizikoak zuen "Ex-plicación Obligada".

Bestalde, zorienez daude, bai mendigoizaleok, Peña Basurtoren liburu hau dela eta, Gipuzkoako mendi tontor, gailur eta mendixka guztiak aipatzen bait ditu, bai eta dagozkien joan-etorriak eta babes-tokiak ere, liburuari berari mapa zabalote bat ezarri gainera.

Honako liburu honetako zenbait azalpen eta eraskin, Leniz bailada-koak, batik bat, Juan San Martín aspaldiko mendizaleak eginak dira. MONTAÑAS GUIPUZCOANAS. Luis Peña Basurto. Editorial Itxaropena. Zarauz.

● Nahiz eta berandu samar, eskura ahal izan dugu KARDABERAZ BAZKUNAK Aita Agustín Kardaberaz zenaren omenez moldatu duen liburukotea. Jazinto Argaia —Gipuzkoako Gotzaina—, Anastasio Arrinda, Eusebio Iraola, Anastasio Albizu, Goikoetxea-Maiza'tar Joan, Lino Akesolo, J. Ignacio Tellechea-Idigoras, Lekuona'tar Manuel, Santi Onandia, Manuel Estonba, Aroste'gar Yokin, Pedro Berrondo eta Irigoyen'tar Txomin jaunen lanek osatzen dute honako lehen "Kardaberaz Bilduma - 1", nonbait jarraipenik izanen bait du.

Duela bi urte, berrehun betetzen ziren Aita Kardaberaz hil zela Italiako Castel San Giovanni deritzan heriketa batetan. Eta urte hartan, 1970ean, alegia, kardaberaztarrok elkartu ziren Hernaniko seme ospetsuari omenaldi bat gertutzeko asmatan.

Harako biltzarean bi asmo zehatz aipatu ziren: bata, 1924 urtean Manuel Lekuonaren zuzendaritzaren pean sortu zen KARDABERAZ BAZKUNA berriz berpiztea; bestea, berriz, liburu bat prestatzea Kardaberaz omenaldirako.

Lehen asmoa urte berean egia bilakatu zen, Deban ospatu bait zen lehen oinarritzko biltzarra, non erabaki ziren lehen urratsak.

Bigarren asmoa, ordea, liburua argitaratzea, alegia, bi urtetara agertu zaigu nahiz eta berandu. Delako liburua, Aita Kardaberaz omenez burutua da, eta jakina, hernaniarrari dagokio gehien bat, guztiz ez bada ere. Anastasio Arrindak liburuarren hasieran "Ataka" gisa dioen bezala:

Liburuak Aita Kardaberaz DFG-R Liburuak Aita Kardaberaz du gal, baiñan ez gai bakararra. Bere omenaldirako ateratzen deguta, al-dizka, berbera degu itz-bide; bestetan, ordea, berak aiti maite zintun Euskara ta Euskalerria. Ona zer dan liburu onen mami eta guna.

KARDABERAZ AITARI OMENALDIA. Kardaberaz Bazkuna. Donostia 1972.

AMATINO

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen enmasteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukaldarako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeko aukerakoa SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

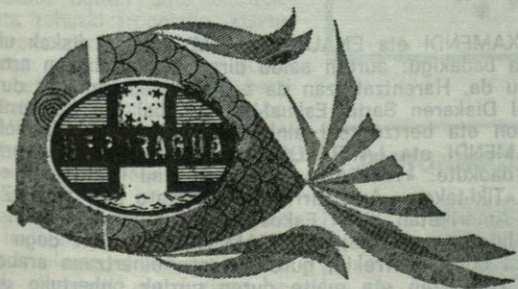
Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR

ESKORIATZA (Gipuzkoa)

Begira nondik esterlinaren eria

BILBAO

Lehen Kondaira

EUSKAL ENDA

(eta V)

EUSKAL ENDA LEHEN-KONDAIRAN

—Euskal-Herrian arkitu den giza-ezurrik zaharrena Mondragoeko Lezetxiki harzuloan arkitu zen, beso-ondo bat, Neanderthal gizonarena, orain dela 60.000 urte ingurukoa. Giza-era honen aztarrenak badira beste hiru Peninsulan.

Giza-era hau erabat ikutatu zen eta gaur diren endak berarekin harremanik dutenik ez dakigu.

—Urtiagako (Itziar) harzuloan 1935-36 urtetan T. Aranzadi eta J. M. Barandiaranek giza buru batzuk arkitu zituzten.

Hauetako bat Madeleine garaiakoa dela dirudi —orain dela 10.000 urte ingurukoa.

Besteak Mesolitos haroko Azil garaiakoa —8.000 urte.

Lehenik T. Aranzadi aztertu zituen eta geroz atzeritar jakintsuek ere aztertu dituzte.

Zaharrenak Cromagnon gizonaren antzik badu. Euskal endako zenbait antzik ere badu, ordea.

Geroztikoak erdiz Euskal endak eta erdiz Cromagnon endakoak dira.

—Burdinori garaiko gizonak euskal tipokoak dira. Aralar, Aitzkorri eta Urbasako enolitos garaiko trekuharrietan (*) agertzen direnak dira.

Beraz, orain dela 4.000 urte gure mendietan ziren gizonak euskal endakoak ziren.

Arkiketa hauek direla-ta, Urtiagakoak batez ere, argi xamar ikusten duguna hau da:

“Euskaldunok, endaz, zuzen eta hemen, orain dela 40000 urtetik 8.000 artean, Cromagnon gizonetik sortuak gara.”

CROMAGNONtik EUSKAL ENDAra

Buru ezurrean argi agertzen da Cromagnon endatik gurera izan da. Irudian Ba batez adierazia dugu. Basio ezurra buru ezurra bizkar ezurrari lotzen zaion zuloaren inguruan dago.

Basioaren barrentzeak aurpegiaren atzeratzea dakar.

Buru ezurra baldoki (*) inguruan zeharka zabaldua dago; buru ezuraren alderik zabalena baldokien parean da. Zabaltze hau ere basioaren barrentzeak dela bide sortu dirudi.

Burua mesocefalo dela esan gen duen.

Mesocefalo izatea, baldoki (*)

parean zabal izatea, buru-ezurra zapal izatea, aurpegi atzeratua edukitzea funtsean gauza bera dira. Basio barrentzeak sortuak alegia.

Burdinori (*) garaitik gaurarte lokera bat badagolakoan gaude.

Lanik asko dugu oraindik, usteko lokera hori gerozko gizonengandik gaur arte nolaz eldu den jakin nahi badugu.

J. M. Barandiaranek gogolantze edo kultura baten lokera argi ikusi du; Orduko ohituren aztarrenak gaur eguneko euskaldunetan ikusiaz.

Euskal endaz egindako lan hauek bukatzean T. Aranzadi bere hitzaldi baten bukaeran zionarekin bukatu nahi nituzke:

“Aipatu ditudan gai hauetaz inor pozik bada —ni ez naiz— bakoitzak bere arazoa argitu nahiko du: “Ni euskal tipokoak ote naiz?”. Norberak bere baitan erantzuna arki dezala... Oso zail da erabat euskal tipokoak izatea. Bakoitza duanarekin konforma bedi.

Ez dezala inork bestea desprezia “Zu euskal tipokoak ez zara” esanaz. Izan ere bakoitza benetan izan nahi duan hura bait da”.

Marzelino Aizpurua
Aranzadi Taldean

IZTEGIA

Baldoki: sien

Trekuharri: dolmen

Burdinori: bronce

IRAMAN - EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

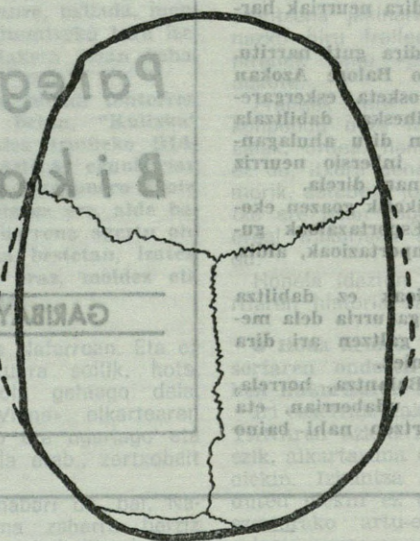
EUSKAL IRRATSAIOAK

ERTN GUZTIRAKO

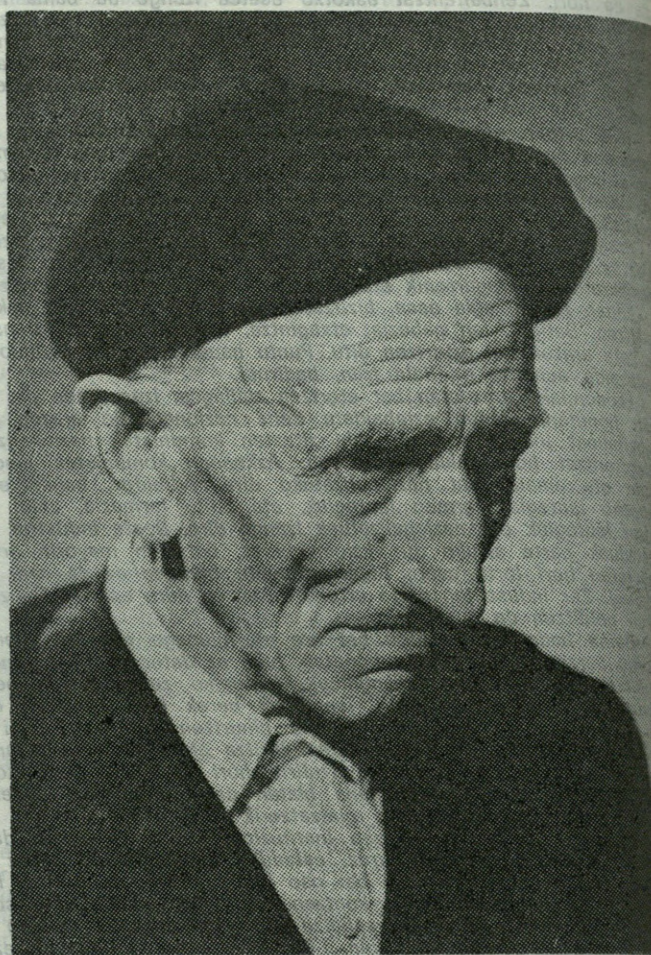
Uztailak: 421308 - 427725

Igaragina, 8 - DONOSTIA

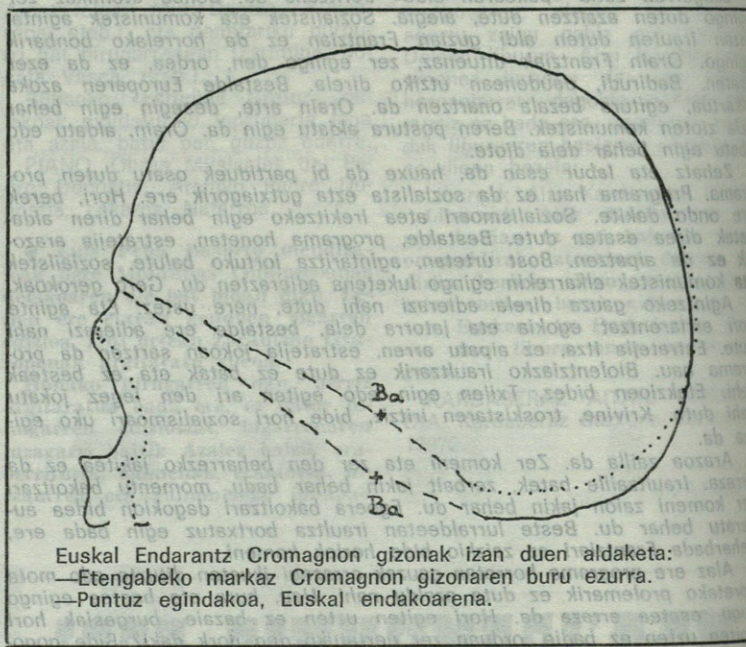
Aurpegi alde

Gainez begiratuta, buruezur batetan, Euskal-enda eta Mediterraneo endako baten artean dagoen aldea. Arrasto lodiaz Mediterraneoaren eta mehe eta etenez Euskal-endakoarena. Euskal-endaren baldokien (*) irtetzea argi dago.

Euskal endako bereiztasunak oso nabarmen dituen euskalduna. Añamendi liburu-saileko “La raza vasca”tik artua.

Euskal Enderantz Cromagnon gizonak izan duen aldaketa:

—Etengabeko markaz Cromagnon gizonaren buru ezurra.

—Puntuz egindakoa, Euskal endakoarena.

Euskal irakasle prestatzeko ikastaroa

Aurten lehen mailako euskal irakasle titulua lortzeko azterketak izango direnez gero, Deustuko Unibertsitateko Euskal Kultur Mintegiak irakasleak prestatzeko ikastaro bat antolatu du.

Ikastaro hau Patxi Altuna jaunak emango du, eta bertan azalduko diren gaiak hauek izango dira:

- Deklinabidea
- Aditz-jokoa
- Texto analiza

Egunak: Irailaren 18-tik 28-ra

Ordua: Arratsaldeko 7-etatik 9,30-etara

Prezioa: 300 ptz.

Matrikula: Euskal Kultur Mintegian, irailaren 11-tik aurrera, arratsaldeko 4-etatik 8-etara.

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

Euskal diska berri bat Baxenafarran

ENAUT ETXAMENDI eta ENAUT LARRALDE lehen diskak ukan duen arrakasta badakigu: aurten saldu diren eskual disken artean gehiena agertu da. Harentzat izan da ere Baionan antolatu duten 1971'ko Eskual Diskaren Saria. Eskual-Herrian, bai eta Kalifornian, Nebadan Idahon eta bertze toki ainitzetan, saltzen ari da poliki. Egileek, ETXAMENDI eta LARRALDE, heien bigarren diska orain-txe agerarazi daukute: “TIKI-TAKA” du izena. Lau kantu ezin eder-ragoak ditu: “Tiki-taka”, “Argi Zirrinta”, “Nexkato bat”, eta “Zato gurekin” edo Ameriketan diren Eskualduner etxeratzeko deia. Bigarren diska huntan gure betiko ETXAMENDI entzuten dugu harren poesia eta donu ederrekin, gure lurraren oihartzuna arabera. Eskual gogoa ezagutzen eta maite duten guzkiek onhartuko dute bigarren diska hau. Dударik gabe arrakasta aundia izanen duela.

BERRIZALEAK

Liburu irakurgarri bat

Orain dela zenbait denbora (Peru-ko J. M. Arguedas-en heriotza gertatu ondoren) aldizkari honetan txetxe aipatu nuen Hego Ameriketako ketxua-tarren egoera; eta, Peru-n eta Bolibia-n batez ere, indiotasunaren pizkundea gauza nabarmena zela eta ezker aldetik zetorrela adierazi nuen.

Fenomeno berbera, eta politika alderdi beretik, gertatzen ari da Guatemala-n; eta honen berri, mamiatsu eta zehatz, eman digute J. L. Herbert-ek eta C. Guzman Bockler-ek beren «Indianité et Lutte de Classes» liburuan (Collection 10/18, Série 7 - Union Générale d'Éditions - 1972). Liburu hau Mexiko-n eta espainiar agertua da lehenago (Edit. Siglo XXI, 1970). Ene ustez euskaldun ezkerar guztiek irakurri beharko luteke, eta irakurria ez litzateke damutuko.

Guatemalak bost miloi biztanle ditu ehun mila kilometro laukitan. Horien parte handi bat, ia erdia (% 41) indio hutsek osatzen dute (maya-tarrek xuxen mintzatzen); eta oraino beste parte bat xarnekuek. Etnia-banaketa, jakina, mintzatua den hizkuntzaren arabera egiten da: gaztelera/maya. Hirietatik irtezen gero, maya-tarrak dira nagusi, 1524-an espainiarrek eskualde haiek guduz eta indarrean bildu eta okupatu zituztenean bezalatsu. Analfabetoen kopurua eta mayatarren kopurua, bestalde.. ia-ia zifra berbera dira!

Herbert-ek eta G. Bockler-ek lau filosofo aipatzen dute. mai: espainiar kolonialismoa ulertzeko eta azaltzekotan, Americo Castro; eta kolonietako askatasunaren sustraia ongi zehaztutzeko A. Memmi, F. Fanon eta J. P. Sartre. Bikaina da azterketa, eta eskaintzen diren datoak ikusita garbi agertzen zaigu Guatemala-ko egoeraren gakoa.

Berariaz diote bi idazleek hitzurrean, bi liburu-mota idatzi ohi dela gaur kolonialismoaren arazoa duten herriez. Alde batetik, diote, erresuma kolonialistetan bizi diren ezkerarrentzako idazten direnak; eta bestetik, burrukan ari diren herrietarako berentzako idazten direnak (gutxienez, jakina). Guatemala idazleek jator aitortzen dute: beren liburua Guatemalako iraultzaileen zerbitzutan idatzi dute, eta ez Paris-ko edo New York-eko aurrerazaleen onginahia biltzeko edo hurbiltzeko asmotan.

Posible ote da, galdetzen dute, egiazko Guatemala bere buruaren jabe bihurtzea? «Umo eta hel ote daiteke guatemalatar naziotasuna?» Honen ezinbesteko baldintza ez zaie zalantzakoa iruditzen: «Alegiazko latino-tasunaren suntsiera, eta indio-tasunaren jasoera eta baiespe». Guatemalaren iraultza «alde horretatik» bilatu behar da. Guatemalako gorabeherak eta etorkizuna konpreni-arazteketan etni-arazoa bigarren mailan utzita eman ohi diren sasi-azalpenek, ez dute funtsik: «Réduire l'histoire de ces régions... à la dialectique du capitalisme international, est une manière de pulvériser ou de nier leur réalité spécifique». Herbert-ek eta G. Bockler-ek kondaira eta klase-azterketa sakonak egin ondoren, behin eta berriz aipatzen dute Guatemala-ko habe nagusizat dadukatena: badagoela bertan, diote, «une identité historique menacée» (=kondairazko herri-nortasun bat arriskutan).

1524-an maya-tarren kultura «ga-inbehera» omen zihuan iritzi ezaguna, ukatu egiten dute bi idazleek, eta zehazki frogatzen. «Gain-behera»ren teoria hori, diote, kolonialisten aitzekia izan da (Guatemalan eta bestetan); ezen herri bat gainbehera amilka baldin bada, ohiturak laxatu baldin bazaizkio, desordenua nagusitu baldin bazaio, odol-saria baldin badu eguneroko gogoratzen, hitz batez, bertako herria zapalduta eta desegina baldin badago, erantzuna ezin daiteke luza; okupatzaileak salbatzaile dira, eta «beharrak etorri ziren hara kolonizatzeko bedekatuak» esan behar da.

Hots, hau, Guatemalari dagokionez, gezur hutsa dela frogatzen dute gure idazleek. 1524-an maya-tar-

ren kulturak ez zion Españakoari zorrik.

Aita Santuak, halaz ere, berehalaxe bedekatu zuen Ameriketako herri haien zapalketa (urtebete ere ez zen igaro Españaren aldeko bulda bat prestatzeko); nahiz mende erdi bat behar izan bazuen Vaticanoak «indioak benetako gizonak» direla aitortzeko... Horrela, Jesukristoren izenean eta aurrerapenaren izenean, maya-tarren zapalketa luzea hasi zen, horretan Elizak parte ezin-larriagoa hartuz. Lau mende t'erdia pasa dira. Guatemala herri «latino»-tzat presentatzen da munduan, soziologiako azterketarik xumeenak erakusten duen egiaaren kontra. Baina horrela lasai gaude: «indioak» (onak eta jatorrak, jakina, zapalduak dauden guztiak bezala) mendian bizi dira, «baketan» omen, eta «zoriontsu» omen... Ipuln ezaguna! «Les braves montagnards» «Los sanotes habitantes de las montañas»...

Hots, bi idazleok azaltzen dute-nez, makina bat aldiz altza dira maya-tarrak beren askatasunaren alde, behin errege izendatuz: 1708, 1743, 1760, 1764, 1770, 1803, 1818, 1820, 1838, 1839, 1905, eta abar, gaur arte.

Kolonialisten irizpidea betikoa izan da: «maya-kitxe» kultura baka bat aitortu beharrean, «tribalismo» aipatu dute (leinu eta tribu asko dagoela, elkarren kontra burrukan, «les cultures guatemaltèques»), indioen arteko herrak piztu edo azkartu dituzte, funtsezko batasuna ukatu, eta... mogitu direnak urkamendira eramane.

Zanpaketa hau, jakina, kolonialistek berek obratu dute aurreko mende zaharretan; baina bertako «ladino»-ek geroago, Madriletik askatzean. Guatemala, horrela, «kanpoko» kolonialismotik «barneko» kolonialismora pasa zen; eta maya-tarrak lehen bezaatsa gelditu. Esate baterako: kulturaren mailan, 1824-koa da maya-tar hizkuntzaren kontrako lehenengo dekreto nabarmena.

Herbert-ek ongi azaltzen du aurkatasun nagusia, funtsean, XVI mendean geroztik, beti dela berbera Alde batetik «ladino» dago (haserako «pieds noirs» edo kolonoen seme); eta bestetik «indioa», bertakoa. Arjelian, Ipar-Irlandan eta nun-nahi topatzen den eskema berbera, hortaz.

«Ladino» kaletarra da, des-naziotarturik dago, beheko lur ugari jabe da, hizkuntza galdua du, berdin bertako erlijioa eta jatorrizko kondaira eta kontzientzia; ekonomiaren mailan bertakoen za-

paltzailea da, eta politikarenean eta kulturarenean sarrera du, Guatemalako gobernu eta administrazioa bere eskuetan dituelarik. «Ladino»-ak kolonialisten betekizuna hartu du bere gain.

«Indioa», berriz, menditarra da, mendialdeko lur idorrek lantzen ditu, maya-tar hizkuntza mintzo da, bertako erlijio zaharra atxiki du, bere etni-taldearen kontzientzia badi (analfabetoak izan dezakean moduan); ekonomiaren mailan zapaldua da, eta politikaren eta kulturaren alorrean ez du sarrerarik, Gobernuaren arrotz izanik. «Indioa»-k kolonizatuaren egoera jasaten du arras.

Kontrazio hau horrelaxe ikusten ez duenak, diote Herbert-ek eta G. Bockler-ek, ez daduka Guatemalako gorabeherak ulertzetik. Ekonomi-zapalketa ikusten ez duenean, ideiak erortzen da; eta, era berean, herri-nortasunaren alderdia ikusten ez duenean, ekonomikeriara lerratzen.

Hots, psikologiako eta ekonomiazko arrazoinengatik, ladinoak ez du irteera bat baizik: gero eta areago begiak (eta patrika!) New York-en jartzea, edo garaiko inperialismoaren hiriburuan: Madrillean orain dela bi mende. Ladinoak, horretara, ez daduka nortasun jatorrik izaterik: galdu egin behar du osotara, bere guntza Guatemalatik at jarri behar du, inperialismoa aurrera joanago, eta areago; eta, hitz batez, ez maya-tar ez guatemalatar, etorkizunik ez du: «il est en pleine crise d'identité». Soluzio bakarra, beraz, mayatarrek bere iraultza egitea da, beren burua askatuz, bertako kultura gidari jarritz, Guatemalako ekonomia ladinoen (eta inperialisten) eskuetatik kenduz, eta lehenengo aldiz Guatemalari bere egiazko izana eta izakera emanez: «L'alternative est claire: ou l'on en prend conscience, et il se formera une identité collective propre; ou ce que nous appelons aujourd'hui le Guatemala aura été la parenthèse non historiable d'un peuple qui disparaîtra en tant que tel». Americo Castro-ren ideia onartuz, gure idazleek lehenengo asmoari eusten diote irmoki: «Beren burua bereziz piztutzen dira herriak, beren burua indartuz eta besteetatik desberdintuz». Indiotasuna, maya-tar nortasuna salbatzea, hortaz, Guatemalaren etorkizunaren gakoa iruditzen zaie.

Gauza batek harritu gaitu, eta tristatu: M. A. Asturias idazle famatua (Nobel-Saria izana) ikuskera honetatik urrun dagoela jakiteak. Baina beste Nobel ezagun hura ere,

Kondairazko herri-nortasun bat arriskutan

aitor dezagun, oso urruti egon zen arjeliarren burruka latzeko garaietan: Albert Camus-ek ari gara! Eta ez askoz bertago ere, etxekoetara gabe, Joyce, F. Kafka eta Guéhenno beren herrien beharretatik. Zapalduetako gizarte batetan nekez izan baitaiteke zapalkuntza- ren lekuko egoki, zapalkuntza betean kultura-arloez jatorriz arduratzeko aukera ekonomikoa izan duena. «Nekez» esan dut; ezinezkoa denik... dut esango.

Kondairan lehenengo aldiz, dena dela, maya-tar batzuk hasiak dira gaur ekonomiaren aldetik pitin bat bederen liberatzen eta gora helduz; eta, berehalatik, mayatar kul-

turaren pizkundea eta kontzientzi- hartzea hasi dira: Maya-Kitxe Akademiaren sorrera, mayatarren kondairari buruzko liburuak, hizkuntza- ren ikasketak eta aberasketak, hiz- kuntza galdu eta ikasten dutenen multzoa gero eta handiago, bi-min- tzotasuna arazo gisa (elizan, irra- tian eta administrazioan), ortogra- fi-egitabidak («h»-rik ote dagoen ez dakit!!) Iraultza-nahiak maya-tar ko- lorea hartzen ari.

Beste herri bat hasi da esnatzen, beraz.

Eta zerbitzu bikaina egin diote Herbert eta G. Bockler idazleek.

LARRESORO

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietan, 66

DONOSTIA

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

ECHABE

ETXABEAREN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparentza

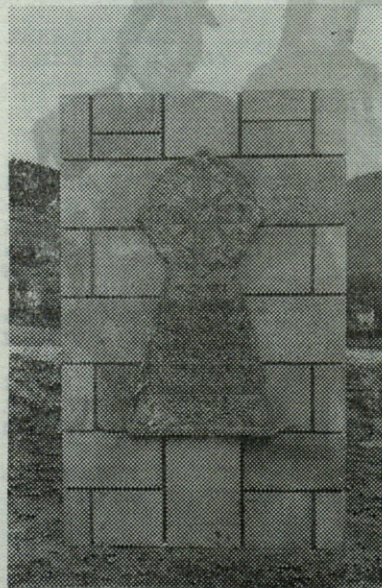
Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

arrasate

JAIALDIA BEDOÑAN

1972-ko Uztailaren bigarren egun gogoangarria noski Bedoñako auzoan. Bedoñak, auzo txikia delarik, une hontan ez dut gogoan beste gizon famaturki sortu denik, baino sortu zuen izen haundiko eus-

kal olerkaria izan zitekean bat: JUAN ARANA EZPELETA. Mendibizuko baserrian jaioa eta euskal

literaturan «Loramendi» izenarekin ezagutzen duguna.

Zorritzarrez oso gazterik hil zitzaigun, oraindik idazle trebe ta olerkari bikaina egiten asi zitzaigula, baino ez bere olerkari doaiak erakutzi gabe, batez ere bere irudimen bizia ta sutzua bere olerketan irakur dezakegunez.

1933-ko urtean hil zen, eta aurreko urtean Ernaniko Eusko-Olerki egunean «Barruntza leioan» poemarekin lehen saria hartu zuen, zidarrezko haritz horria alegia. 1935-ko Eusko-Olerki eguna Bedoñan ospatu zen eta Euskaltzale Elkarteak argaski hauetan ikus dezakezuten oroigailua eraiki zion, oroigailuari marmolezko edo nabarrizko plaka bat ezartzen ziotela inskizio honekin: «LORAMENDI» BEDOÑATAR JOKIN 1907-1933. ARANATAR ION, MENDIZITZUKO LEKAIDE OLERKARIARI. EUSKALTZALEAK. 1935-VI-2».

Bainan plaka horrek bazuen pekatoren bat; urtebete garrengo oroigailuari lurra jo eragin eta plaka espetxean sartua bai zuten. 36 urte Aretxabaletako espetxean egin ditu, eta bere pekatuaren ordaina ordaindurik izango da noski, gaur berriz jarri bai dute lehen zegoen eta beti zegokion tokian. Eta Mondragoeko Ayuntamentuari esker toki liluragarria prestatu diote, Loramendi izenari dagokion bezela hortakoxe gertatutako lorategiak inguratzen duela gelditu bai da oroigailua.

Jaialdia apala baina begikoa izanda: 12-tan meza eta ondoren oroigailuaren bedeinkapena, oiala jasotzea, Mondragoeko gaztetxoan dantza saioa eta olakoetan ohitura dan bazkaria. Ez zan gendetzarik bildu, ez zuten propagandarik ere egin. Batez ere izan zan Bedoñatarren

eta Loramendiren senidetarteko jaialditxo bat.

Eta Euskaltzale guzien izenean hire bi bertsoekin bukatu diat:

Hil hintzan... hil hi ere!... Era-man hinduten.

Hire itzalak ordea ni baitan bai dik lurmen...

ASUBEKO

legazpi

AUZO-JAIAK

Urteroko oituranen arian, Telleriarte auzoak alaiak ospatu ditu bere zaindari Joan Bataiatzaile Deunaren, jai pozgarriak, Ekainaren 23-24-ta 25 ean.

Arratsean, eskila-soñu, ta sū-zi-rien daunbadak, erriko txistulari-batzak biribilketa alaiean auzotarrak urbildu zituan San Joan enparatzara. Aritzabar mardula muturrean ezarriak zuaiz oroikorra tinko zutelarik, antziñ oituren ezau-garri degun su-gar meta izugarria sutuaz auzoko mendi-egal eta sakonak argi dizdiraz zirala, zuaiz inguru-marian, euskal erromeri atse-giñean dantzatu ziran auzotarrok, 24'an.

Txistularien goiz-eresiak esnatu zuan auzoa. 10'ta erdietan. Elizgizon, Erri-agintari, ta auzotar guz-tiak bildu ziran enparantzaz, txistulariak aurrean zirala, biribilketa

sentikorrean Joan Deunaren eliza-txora inguratuaz.

11'tan: Erri-Meza. Bertsolari, ta txistulariak tartean ziralarik, meza santu ukigarria entzuteko zoria izan genduen. Bukaeran Batailariaren kutunari laztan gozoa emanaz.

Ondoren bertsolarien saioa. Narbaiza, ta Larrañaga gazteak, jardunaldi atsegiña eskeñi ziguten. Era berean, bolarien goizeko saioa.

Arratsaldean: bola leiaketaren jaraipena, ta bertsolarien bigarren

saioa. Ondoren «Kasiano» bere talde-ekin etengabeko soñuan, astindu zituan enparantzako auts... eta, gazteen zangoak... 25'e an.

11'ta erdietan: Meza Santua, auzotar ill diranen alde eskeñia. Ondoren, euskal abeslari aipatu baten saio entzungarria. Arratsalde, gaztetxoendako jostaketak, lasterka-apustuak eta abar zituztelarik. Azkenik, naikoa soñu ta dantza, jai atsegiñari bukaera emanaz.

ZAAR-SARITUEN JAIAK

«La Salle» tar antzin ikasleak antolatu, ta Erri-agintari ta Legazpi erri osoak babesturik: Ekainaren 24, ta 25'e an, zaar-saridunak beren emazteekin, eta, Etxeberria tar On Patrizio Goi-Goieneri bere 90-urte btetze mugan, erriak mai-

tekiro eskeñi zien omen-jaiak. 24'an

Goizetik, erritar urtetsuei, esku-erakutsi oparoa beren etxeetan eskeñi zitzairen. Erriko zaarena degun; Bikua tar Eustakia, 94 urteko amonaxo pizkorri, esku-erakutsia... lore xorta ikusgarria... lagun zuela eman zitzaion.

Arratsaldean, zaar-sarituak Artza-Onaren ikastetxeko atarian bildu ziran, bertako elizatzoon «Salbe» ospatsua abestuaz, ongi-etorri agurra eskeñi zitzairen. Bukaeran Gurtze Deunaren kuttunari... Pa... maitekorrak emanaz amaitu zuten elizkizun ukigarria.

Ondoren, ikastetxeko aretoan edari pifakin lagundutako mokau goxo ugariak eskeñi zitzairen, anai-arteko giro jatorra sortuaz, solasatse igaroaz. 25'e an.

Goizeko 10'ta erdietan, berririo ikastetxeko zabalean bildu ziran zaar-sarituak emazteekin, Erri-agintari prestu, antolatzaile, Erri erres-batz Txistulari-batz, «Umetxoak» dantza-talde, erritar ugariak, kale-jira atsegiñean Eliz Nagusira inguratuaz.

11'tan: Meza Nagusi ospatsua. Iru apaiz, zaar-sarituen seme erritarrak, Aranburu tar Sabin, Vergara tar Jesus M., ta Ciaran tar Jose, txistulari ta bertsolariak tarte zirala, baterako meza errikoia eman zuten. Irakurgaik zaar-saridunak egin zituztelarik, itzaldi mamitsua zaar sarituen doaiak aipatuaz, Aita Vergarak eskeñi zuan.

Meza ondoren, Erri-agintari, Elizgizon, zaar-saritu, ta erri osoa Patricio Etxeberria jaunaren izena eman zaion kalean bildu zan, izen-supiñaren agintezko agerketa ospatuaz. Jaun onen ordeze, bere seme Josek estalgarria alderatu zuanean, txalo gartsuak entzun ziran On Patrizio ren omenez. Txistularien «Agur-Jaunak» eresian bukatu zan eginkizun errikoia au.

Ondoren, zaletasuneko pelotarien saio ikusgarria.

Ordu 2'ta erdietan: Ikastetxeko gela aundian, anai-arteko bazkar gozoa, soñu, ta abestiz alaituri Arratsalde atsegiña Igaroak zira zaar-sarituak, erriko zaarrena dan amonaxoa tartean zutelarik.

Urte askotan osasuntsu igarotzeko zoria opa dizute, Zeruko Argiak.

AN-ZAN

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea
ERREDIZAK - EDERGALLUAK
EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK
POSTAS, 46 GAZTEIZ (Vitoria)

Ur-neurlariak: TAVIRA DELAUNET

CONEX-SANBRA: Ur-bide era berria

Txaramillak

iberconta

IBERICA DE CONTADORES Y APARATOS DE PRECISION, S. A.

Bilbon: Henao, 23

Donostian: Aldamar, 14

Iruñen: P. Calatayud, 18

Madrillen: Gral. Sanjurjo, 18

BIZKAIKO BANKA - ETXEARI ESKA LASAI

GASOLINA - TXARTELAK

Eska gasolina-txartelak Oiek eskuan badituzu, ez duzu sosik ordaindu beharrik. Bota gasolina eta eman txartel auetakoak gasolintegian.

Bizkaiko Banka-etxeak jasoko ditu zuk gasolintegietan utzitako txartelak. Banka-etxeak ezarriko du zure liburuan zure izeneko zorra. Au da gasolina ordaintzeko era berria. Beraz lasai eska dezaiozuke Bizkaiko banka-etxeari.

BANCO DE VIZCAYA

Autorizada por el Banco de España en el n.º 655

baztan

BESTAK

Arizkunderrek beren herriko bestak ederki ospatu dituzte. San Juan egunean Meza Nausia eta elizkizunaren ondok urteroko mutil-dantzak. Zenbait ikusgarri ere ukan dituzte, hala nola pilota partidak, lasterketak eta «Tiro al Plato» delako josteta ere, denak izan bait dira iendearen gogokoak. Plazan naiko soñua eta iende aunitz, batez ere igandean.

Erratzuarek eta Doneztebarrek ere berenak eginak dituzte Sanpedroak ederki ospatuaz. Bi herri hauetan pilota partidak eta bertze gehiago ere erakutsi dituzte eta beti bezala soñu auserki plazan.

San Pedro egunean Donezteben Dantzarien Sariketa bat egin zuten, Fandango eta Arin-Arin zenek, hobeiki dantza. Nor-gehiagoka huntan bederatzi bikote ari izanak dira, lau aundietakoak eta borts txikiak. Mai-burukoek auzia holaxe erabaki zuten:

Aundietan: Irabaztaleak... Etxarri-Fernandez... Txikietan... Irabaztaleak. Ugalde-Esnaola. Igandean (Uztailaren 2-an) Bertsolariak eta Arrijasotzaleak. Agirre eta Etxeberria bertsotan eta Endañeta eta Ostolatza arrijasotzale famatuak ikaragarriko arriak erabiltzen zituztela.

Dantzak aipatu ditugularik erran behar dugu ere Arizkun-go mutil-dantzariak ari beharrak direla, Iruñen Uztailaren 8-an San Fermin biaramunean, Donibane-Lohitzun-en Abuztuaren 13-an eta Donostian Irailaren 4-an. Dudik gabe Baztan-go dantzak badute arrakasta eta euskal-dantzak maite dutenek nahi dute gure baztandar dantzak ongi ezagutu iturburtik ateratako ur garbi hori atsegin aundiarekin dastatzeko.

Arizkunderrek erakutsiko dituzte: MUXIKOAK, TELLARIN, SAGAR-DANTZA eta Baztan-go ZORTZI-KOA.

Eta orain erran dezagun egi bat. Mutil-dantza izenak berak ongi aski adierazten duena, mutilen dantza da eta EZ neskatxena. Gure ohiturak eta dantza jatorrak ongi zaintzekotan berek daukaten nortasunari begiratu dezaigun.

M. IZETA

tolosa

Tolosak betidanik izanen du euskal kulturaren, berezizko itzala, nahiz asken hogeitamasei urte hauetan moteltasun nabari bat sentitu. Bainan badirudi berriz ere memento on bat hasia ote dun; hau baiztatzeko frogatara heldu behar dugu.

Joan den kursoan, alfabetatze kanpainak ukan ditugu zenbait elkartek eta ikastolatan —hiruzpalau gutienez— eta euskerazko kursoak ere berdin Maiatzeko 6-retik 21-ra berriz, hain sonatua izan den «Hamabostaldia» ukanen dugu ete bere hutsune, akatz eta oro, herrian dardara bat egin duenik ezin ukatuko digu nehorik.

Hauk horrela direla ta ez gara geroztik ere lo egon. Bada gutartean hanitz kezka; eta mota askotarikoak.

1.—Udazkenerako, talde bat bide dela «guarderia» edo haurtegi bat nahi da sortu; eta hau batez ere langileriari zuzenduta hain zuzen. Ezalperrik andere asko baino gehiago lanera joatera behartuak daude, eta haien haurrak hezi eta hazitzeko ezin bestekoa dugu. Aurrerago, xehetasun gehiago emango dugu noski matrikulak etabar nola eta non izanen diren adieraziaz.

2.—Ikastolan ere datorren kursorako, lekuak andereino etabar prestatzen hasiak dire. Honetaz apur bat kezkatuta gaude. Datorren urtean 420 haurretik gora izanen dira eta honek benetan serioitasun bat eskatzen digu. Gure iritziz planteamenduak aldatu behar dira, zeren herrian badira oraindik, zenbait iende haurrak ikastola bidaliko lituzkenak, bainan prolemak asko eta danetariakoak dira.

a) Ikastola aukeran galestia da (hau badakigu danok zergatik).

b) Nahiz merkatu eta haur gehiago hartzeko zoria izan, irakas-

leak bilatzen ez da hain errez, beraz honetarako preparatuta egon behar dugu.

d) Ikastaroak —«basikan» hasiak direnak noski— euskerazko praktikak geituta nahi genituzke ikusi eta andereñoeri euskal heziketa osatuago bat eskatuko genioke, alfabetatzea, pedagogia etabar. Lehen prolema zuzentzeko, ikastolako juntak komisio batzuen bidez diru sorketak asmatu eta aurrera eramane behar ditu.

Bigarrena konpontzeko, aurretik neurriak hartu eta pertsona bat arduradun egin arazo honetarako. Hirugarrena berriz laugarrena bete ezker zuzenduko da noski.

Entzun dugunez badire gauz oro hoietan kezkatuak direnak eta poliiki baino ibiliaz danak beteta gedituko ahal dire. Horrela, espero dugu.

3.—Hoeik danak guti balitzakez

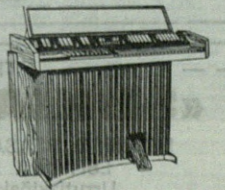
bezala JAKIN editoriala Tolosan finkatu zaigu. Honetarako bulego (ofizina) bat ireki du eta ekipo batzuk antolatzen ari dire, astindu gogor bat emateko asmotan. Horren xehetasunak lehen ere zabalduak izan dira baina urrango lantxo batean astertuko dugu zer eta nola lanean jarraituko du argitaraldi honek.

Beraz Tolosako gaste kezkatia badute nun ase euren kultur egarria batetik eta bestetik baita ere non herriari bultzada bat emateko aukera egokia. Betse batean emango ditugu talde bakoitzaren zuzenbideak, neork laguntzeko asmorik burutu badu.

ASKALEKU

Iñoiz ikusi ez bezalakoa

Piper

Gaur jo, eta bihar ikasiko duzu

BENGDA

HAMMOND
ORGANOS

Elektroakustiko-injenieritza

Victor Pradera, 27

DONOSTIA

ATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizklña: 425700

DONOSTIA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723
Apto. 1381

Ez Merkenak

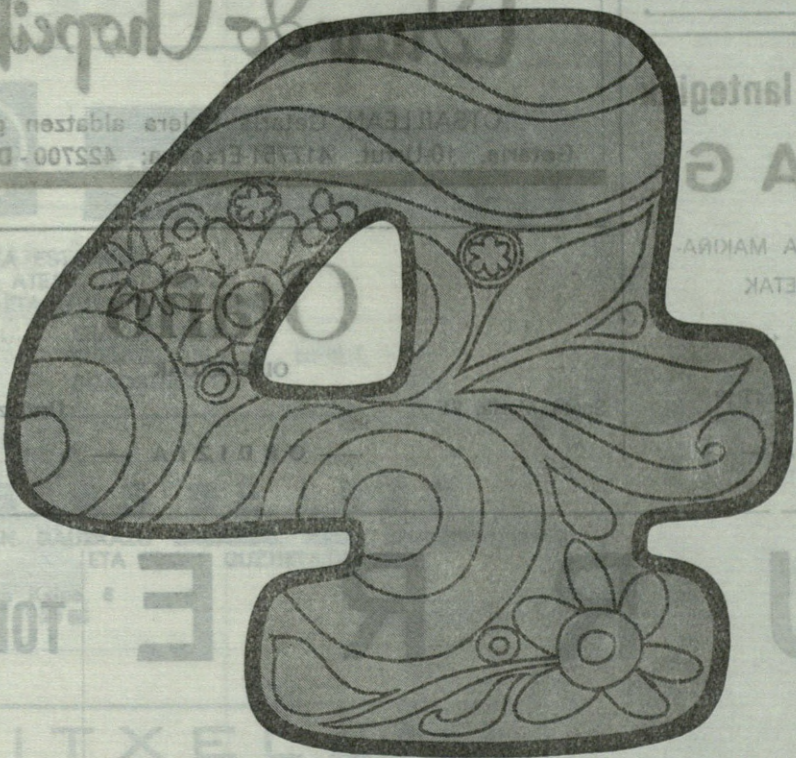
Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Zozketa

BIZITZA

Abuztua'ren 5 arte da

Uztaila'ren 1'gotik, abuztua'ren 5 arte, jartzen diran milla pezeta bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko, milla pezeta sartuezkero.

Zozketa ontan, Noiz-naiko, Biziltzako, Erbesteratuen eta Aldi-jakiñeko kartillak sartuko dira.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

MERTZERI ETXEA

O L A T Z

GAZTAÑAGA AIZPAK

Santa Maria, 25

Urrutizkiña: 88 12 69

— ORDIZIA —

Nadal Rartoigintza

USAI-GOZODUN ETA BONBOI GOZODUN KUTXATILGINTZA

Etxezarreta, 9

Apartado 7

Urrutizkiña: 88 11 48

— ORDIZIA —

OKINDEGI TA JAN-EDAN-GAIK

A G I R R E

Santa Maria, 13

Urrutizkiña: 88 13 18

— ORDIZIA —

TRANSPORTES «SUKIA»

«SUKIA» Eraman-Ekarriak

EGUNERO BEASAIN'DIK DONOSTIRAKO ENKARGUAK

ESPAÑIA GUZIRAKO ZAMA - ERAMANAK

Urrutizkiñak: Donostian: 418187 ta 414722

ORDIZIAN: 881360 ta 881234

— ORDIZIA —

SUKIA ELECTRICIDAD

- Garbiketa-makina automatikoak
- Platera garbitzeko makinak.
- Magnetofoiak - Telebisioak eta abar
- Teknikazko laguntza serbitzuak

Kale Nagusia, 10

Urrutizkiña: 88 13 40

— ORDIZIA —

BURNIZKO LANGINTZAK

MARGALVIL

BURNIZKO — AROZTEGIA ETA TRESNERIENTZAKO KUTXAK

Urrutizkiña: 88 10 30

— ORDIZIA —

**“dorronsoror”
lantegiak**

KAMIO GRUA - SERBITZUA

BERIBIL - KONPONKETA - GARBI-
KETA ETA KOIPETZEA

Urdaneta, 66

Urrutizkiña: 88 11 02

— ORDIZIA —

Juan**Etxezarreta**

BILDU TA MERTZERI SAL-ETXEA

Urrutizkiñak:

Langelakoa: 88 10 18

Almazenekoa: 88 12 39

— ORDIZIA —

AYERBE barBAR AYERBEK basarritar eta kale-
tar guziak agutzen ditu, ta gure
etxean txango ederra eskeintzen
dizue. Eskerrik asko.

Filipinas Kalea, 2

Urrutizkiñak: 881476 - 891429

— ORDIZIA —

Mekaniko lantegiak**M U A G**

TROKELGINTA TA MAKIÑA-

KONPONKETAK

Filipinas, 15

Urrutizkiña: 89 17 19

— ORDIZIA —

Martínez Jatetxea

EZTAI ETA BATAIOTARAKO JATORDUAK

MOKADU GOXOAK

— ORDIZIA —

MUNDUATE Jose Anjel

ARATEGIA — TXERRIKIAK

Goen Plaza

— ORDIZIA —

MANUFACTURAS EDERRA

ORMAZABAL'DAR JOSE MIGEL

Eskoletako salgaiak — Zurezko ta plastikozko kutxatillak — Lan-tresnerako
Tornu-lanak zurezko kerten, esku-leku ta beste tresna egiteko

Urrutizkiña: 88 10 39

— ORDIZIA —

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopetia

OTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

Otaño

OIÑETAKOAK

Santa Maria, 21

Urrutizkiña: 88 12 10

— ORDIZIA —

U Z T U R R E**TOLOSA****CONCESIONARIO****CHRYSLER**
España, S. A.**ORDIZIA****GABIONA PIRRINKAK**

GABILONDO'TAR PATXI

PIRRILAKETA BIRLA-BIDEZ FAG'EN BANATZAILLEA BRTAKO TA KANPOKO EUSTARRI TA GORDAILLUAK,

UZTAI ELASTIKU TA ABAR INDUSTRI - SALGAIK

MARIBARATZA, 10

URRUTIZKIÑAK: 881258 ta 891236

— ORDIZIA —

ORDIZIA FESTETAN

Ordiziarrek, betidanik izan gera lan neketsuen atsedean gisa, jaialdiak ongi ospatzeko zaletuak. Urtean zehar, San Juan, Santiago, Santa Ana eta San Bartolometako jaialdiak gogozkoak izan zaizkigu. Zezenak eta dantzak ziren gure asarben jaialdien plater goxoak, gus-tagarrienak, atsegingarrienak. Hamaseigarren gizaldian, esate baterako (1509), gure herrian zezenak izan ziren berririk jaso dugu. Dakigunez, ez zituzten hiltzen, denen artean makilaz ebaki ebaki egiten bazuten ere.

Halaz ere, 1524 garrenean, San Juango festetan, sos batzuek jaso zituzten zezenaren narrua saldu ondorenean. Honek, noiz behinka ez-patadun hiltzailea ere bazegoela adierazten du. Urtetan zehar, afizio haundia izandu da gure herrian, eta orain ere horrelako jaialdi ugariak pozik ikusiko genituzke.

Euskalerrian zehar, haundia izan da jansenismoak guregan izan duen zabalkundea. Erlijio bizitza zorrotz eta estu aldarrikatu izan digute, zaila eta neketsue den oro ontzat emanaz.

Ordizian ere bazegoen dantza zaletasunik, eta umetxoel txikitandik erakutsi ohi zitzaizkien gure dantzak. Baina, lehen aipatu dugun

jansenismoak ere bere kutsua ezarri zien: eztaietan tanborra jotzea eragotziaz, Udaletxetako arkupetan dantza egitea debekatuaz, neskatillari eskuaren orde zapi txoa luzatzea, t.a. Alboka ere ez zen ontzat ematen, eta neskatillak gau angeluserako etxeratzera behartuak zeuden.

Hamaseigarren gizaldiz geroztik, Santa Anako jaialdiak izan du arreta haundien gure artean. Jaialdi hauetan, Uztailaren 27 an, dantzatu ohi zen esku-dantzak bazuen garrantzirik. Bertan, azken urtean ez-kondutako senar-emazteak parte hartzen zuten. Aukeraturako bi maiordomoek, kofradikoek alegia, osatzen zuten aurreku eta atzeskua, emazteak lagun zituztelarik.

Oraindik ere eutsi izan zaio ohi-tura honi, baina indar galtzen dihoakigu. Penagarria izango litzake benetan, mendetan zehar gaurdaino iraun duen ohi-tura alde batera bazterturik uztea.

Lanak eta askatasunak salbatuko gaitu, baina ondo igarotako jaialdiak ere gure abiaduran onurakorak gerta daitezke, batez ere jaialdiak euskaldunak bertan errotuak gogozkoak baldin baditugu.

TXINDOKI

ORDIZIAREN HAZIKERA

Bai, Ordizia ere hazi zaigu beste zenbait herri bezelaxe. Berez hazitzeak eta ugartzeak herri bat bizi dela, indarrak baduela, etorkizunaren jabe dela adierazi lezake. Bestetan, ordea, hazikera ongi neuritzen ez bada, hazikera hori kalterako gerta daiteke.

Joan den mendean, 1857 garrenean, Ordiziak 1.115 bizilagun zituen, eta gizonezkoak ez ziren bostehunera iristen. Emakumezkoak gehiago ziren gizonezkoak baino. Zergatik ote? Beharbada, halabeharrek kanpora ogi bila bidaltzen zituelako.

Ez gaituzue, estadistika eta zenbakien maitale, baina, betoz dato batzuek gure hazikera eta ugaltzaren nola joan den ikusteko.

1900 garren urtean	1.421 bizi lagun zituen.
1920 garren urtean	3.059 bizi lagun zituen.
1940 garren urtean	4.335 bizi lagun zituen.
1960 garren urtean	6.800 bizi lagun zituen.
1965 garren urtean	8.344 bizi lagun zituen.

(Dato hauek, Olaechearen liburutik jasotakoak dira).

Ezagun du aldaketarik gure herriak azken urte hauetan. Baina gerturik ote geunden aldakuntzara horretarako. Kanpotik inguratu zaizkigu etorkinekikoa nola joan da? Gure herrian ere, Euskalerriko gaitzaren bezelatsu joan dela esan genezake. Ez mugarik, ez preparaziorik, ezta ezertarako herri kezkarik...

Ekonimizaz ere ederki asko hazi zaigu bada. Garai batetan, nekazaritza zen gure herriko ekonomia osoaren zutabea. Gerora, azken mendetan, ganadutzari ere leku da-

maiole ordiziar nekazariak. Ardi, behi eta txerriak ziren gehien zaintzen ziren abereak. Zaldia ere asko da gure artean ainbeste landu.

Ibaiek, amorraiak eta aingirak bazituen eta asko ziren arrantza zereginetan jarduten zutenak ere. Industria mailan, oialgintza da lehen-koenetakoa gure herrian.

Baina, egiazko industrietan, joan den mendean erdi alderaz ezkerroztik hasi zen gure artean. Dakizutenez, industrietan Euskalerriko osoan kapitalista erara egin nahi zuten goi jauntxoek. Horretarako, ordea, lege zaharrak ezartzen zituzten eragozpenak asko. Horregatik, karlistadaren ondorenean, arrotz legegida ezarri ahal izan zigitenez gero industrietan ekin zioten. Ordizian ere XIX erdi aldera hasten da; poxpolo fabrika lehen, txapelarena, edariena, t.a. Bigarren karlistada ere kaltegarria izan zen Ordiziantzat. 1892 garrenean, Goitiatarrek Maquinista Guipuzcoana deritzan lantegia sortarazten dute, ta geroxeago Sociedad Española de Construcciones Metálicas.

Gaurregun Ordizia industria giroan bete betean bizi da. Bertako eta inguruetakoek industria lanetan irabazten dute eguneroko oia. In-

dustrietan, kapitalismo sortutako industrietan baditu bere akatsak: zapalkuntza, esplotazioa, t.a. Baina, Ordizia industria dela eta hazitzen dohakigu. Guk geure aldetik, eta hemendik, hazikera hori gizalegez eta euskaltasunez egin dedilla eskatuko genduke.

Azkenik, ez genduke, ekonomia dela eta gure asteroko feria aipatu gabe utzi nahi. Aspaldikoa dugu gure asterokoa, eta aspalditik hots haundikoa, inguruetatik eta urrutietatik aibeste jende bildu izan duena. Hamaseigarren mendean hasiera ematen diotelarik, gerora indargaltzen doa, eta ahaztutza edukirik ere bai. Baina, hemezortzigarren gizaldiaren azken aldera indarberitzen da, batipat ingurukoek, Lazkano eta Ormaiztegiok, feria euren herritara aldaerazi nahi zutelako.

Bideak erraztuz, Trenak egiten duen geldirik lekuari eskerrak, jendea ugartzen doa, eta plaza haunditu beste erremediorik ez zuten eduki. Merkatu honekin batera, beste zenbait industria, negozio eta ogipide sortu zen Ordizian, eta horregatik zer ikusi haundia dauka asteroko merkatuak gure herri bizitzarekin.

ORDIZIAKO

arístegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkiñak: 41 20 85

DONOSTIA

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— IRUN —

BURNIKI - LANTEGIAK

Martín Gaztañaga

PERTZ AUNDI TA TXIKIAGOAK

Altzairu ta burniak urtzeko nolanaiko ontzi ta tresneri
guziak, labe erosoak eta abar...

Apartado 19

Urrutizkiñak: 881487 - 891839

Burnizko eralguntza-egitamu ta lanak
Erdoitu-eziñeko pertzak eta aluminiozkoak
Eredugintzarako berezko eralguntzak

— ORDIZIA —

BILLABONA

«PASUS - ENEA»

BAR - JATETXEA
BATAIO TA EZKONTZA JATORDUAK

Urrutizkiña: 69 11 42
— BILLABONA - ZIZURKIL —

LEIBI

MEKANIKO LANTEGIAK
EGITAMU - ARAUZ EGIÑAK
Bordatxo Etxea - Amasa'ko Bidean

Urrutizkiña: 69 17 73
— BILLABONA —

«ARANBURU» ARDOAK

TXIT EDERRAK ETA GOXOAK

Santiago kalea

Urrutizkiña: 69 13 24
— BILLABONA —

«ARGI-ETXE»

Bobinatzeak — Industri-eraketak — Berezgintzak, makiña-tresnetan

Konponketak — Etxoletako ta kanpoko argi-ipintzeak e. t.

Tximist — Indar aundi ta txikiko salgaiak

SOL-TERMIC eta MEG BANATZAILEA

Elbarrena Auzoa

Urrutizkiña: 69 12 62
— BILLABONA - ZIZURKIL —

ERAMAN - EKARRIAK

BELDARRAIN

Urrutizkiña: 69 12 09
— ZIZURKIL —

KEMEN, S. I.

MEKANIKO LANTEGIAK - EGITAMU - ARAUZ EGIÑAKO ZATIAK

Agaitz Auzoa

Urrutizkiña: 69 12 55

— BILLABONA —

«ARANZABI» JATETXEA

Urrutizkiña: 69 12 55
— AMASA - BILLABONA —

“ARRASTOA” LANTEGIAK

ARDAZGINTZA EDO MANDRINADORA LANETAN BEREZIA

«Aitari esker» Etxea - Elbarrena Auzoa

Urrutizkiña: 69 18 32
— ZIZURKIL —

ONGI ETORRI

JATORDUAK ETA GELAK

Urrutizkiña: 69 12 36
— BILLABONA —

Rafael Bengoetxea

ARRANDEGIA

Santiago, 4

Urrutizkiña: 69 13 66

— BILLABONA —

SESMA'TAR JOSE

TORLOJU - LEGUNDUAK — ERA GUZIETARIKOAK — EGITAMU
ARAUZ EGIÑAK, ALTZAIRU TA BURNIKIETAN

Urrutizkiña: 69 12 86
— BILLABONA - ZIZURKIL —

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Rulz Bustillo

ONDARROA

M. Zulake

BILBAO

Librería Armendáriz

Dr. Arellza, 50

Librería Azkategui

Cinturería, 4

Librería Bilbaina

Plaza de los Mrtires, 2

Librería Verdes

Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna

Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero

S. Prudenziolo, 7

ONDO BADABILL
Otseln DA

'Laskibar' Jatetxea

EUSKAL-SUKALDE AUKERAKOA

Nun-naiko janariak - Bar amerikarra
Gela zabalak - Baiñu ta berogarriak
Inguru ta lorategi zoragarria
Carretera General Hendaya-Madrid

Urrutizkiña: 69 11 84

— IRURA - TOLOSA —

TALLERES LECUONA

J. Lecuona Sarasola

FAG ESPAÑOLA'ren BANATZAILEA

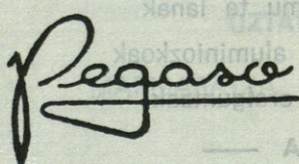
General, Km. 21

Urrutizkiña: 69 13 39

— BILLABONA —

CITROEN

BILLABONA

Aspaldidanik, gure herri hau igarobide izan dela esan genezake. Mendizkaz inguratutik, gure historia zaharrean Tolosak zuen garrantziaz oharaturik, historian igarobide gertatu da. Orain ere horrela aurkitzen gerala aitortu behar.

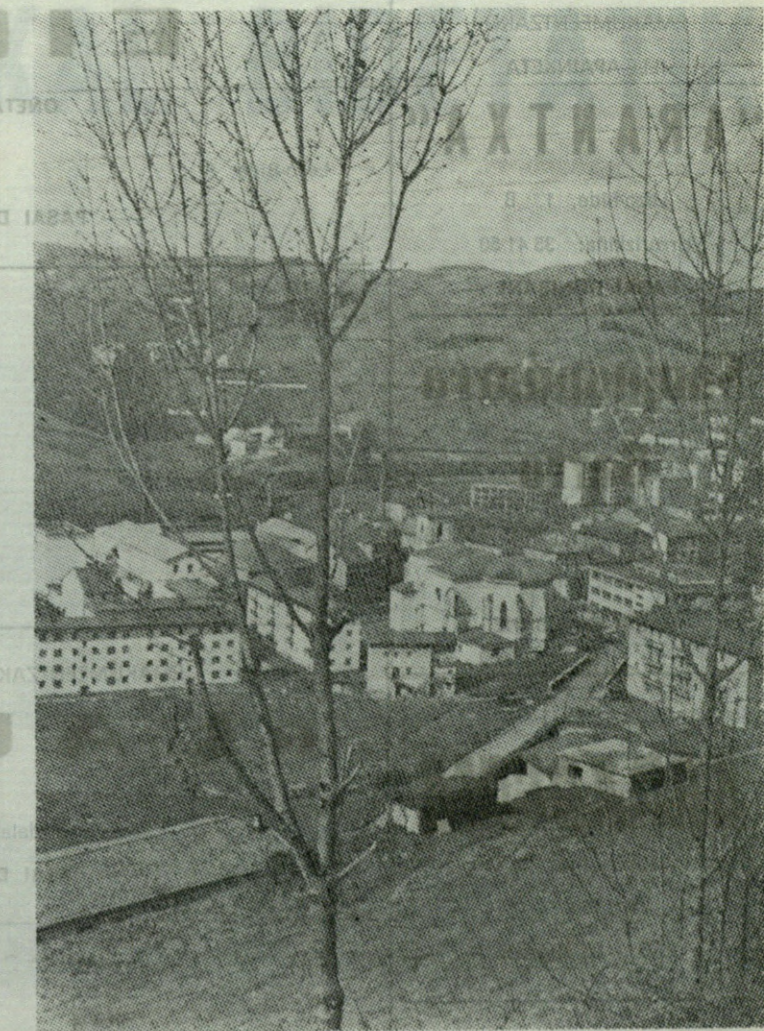
Berastegi, Elduayen, As-teasu, Zizurkil, Tolosa ditu bere inguruko herriak. Daki-gunez, garai batetan, Amasa ere bere bizia, aparteko bizia, zeraman. Gerora, ordea, 1619 garrenean, hain zuzen, Billabona eta Amasa batutzen dira, eliz aterpe eta legedi berarekin bizitzen irauten dutelarik.

Antziñatik, gure belardiak gogozkoak zituzten euskaldunak, artzaintzatik bizi ziren euskaldunak. Badira gure artean aztarrenak. Jose Migel Barandiaran jakitun azterlariak, hemen ere, Belabieta inguruan bere lanak eginak ditu, eta badiudi, antziñean Amasa sortu baino lehen jende multzo bat hor bertan bizi zela, Berastegirako igarobide betebetea. Sebastian Insaustik bere Billabona-Amasa lanean dionez, interesgarri gerta daiteke, inguru horiek saskongiako aztertzea. Behar bada, hortik ezagupide sakonago izango genduke, gure asaba zaharren bizitza hobekiago ezagutuko genduke.

Baina goazen aurrera. Dokumentu zaharrek diotenez hamalagarren gizaldian, 1.385 gn. Amasak Tolosako auzo bezala izendatua izaten da. Bertako bizitza, gainontzekoen bezelatsu dela aitortu behar dugu. Nekazaritza zen bizibide nagusia, eta Ahaide Nagusien babespean bizi ziren gure antziñakoak. Ondasunak ere, bi eratakoak genitun, batzuek famili bakoitzari edo etxe bakoitzari zegozkionak. Besteak, guztiekikoak, komunalak, guztiok erabili zitazketeanak, lage zaharraren arabera erabili beharrekoak.

Bizi modu baketsua, ganadutzari eta apur bat lurlantzari ere itsatsia. Baina, jauntxoen arteko gorabeherak behin baino gehiagotan gudaren deia esnaerazten zituen amasatar nekazari haien bihotz baketiarrak. Herriko eskuduari begira, eta bertako loreek erakusten dutenez, badiudi Larrea jauntxoaren esanetara, Beotibaren gogor burukatu zirela amasatarrak, bulartsu eta kemenez beterik. Baita garaipena lortu ere.

Amasa noizkoa dugun zihur ez dakigu, baina hamalagarren gizaldirako osatutako herria zela argi eta garbi dakigu. Tolosarekin elkartu aurretik, bakarrik bizitzeko hainbat kemen bazuelako. Baina noizkoa dugu Billabona? Hamalagarren gizaldikoa dugu, argi eta garbi ikusten baita 1.398 garrengo Batzar Nagusian Billabona badagoela eta aintzat hartua dela. Kon-

postela bidean igarotzen ziren erromesek ere Billabona aipatzen dute Andoain eta Tolosa bitarteko herri bezala. Hamabostgarren mendean Billabonak bere jabegoa eta nortasuna lortzen du. Bere alkate eta legedia edukitzeko eskubide osoa. Amasak, garai horretan ez du horrelakorik ezagutuko. Tolosaren menpean aurkitzen baita.

Gure herria ez da, historian zehar bazterturik bizi izan den horietakoa, ezta gutxiagorik ere. Mendetan zehar, herri luze irekia izan da gurea. Baziren ferrolak gure artean baita itsas ontzientzat aingurak egiteko lantegia ere. Horretarako Oria ibaiko uraren indarra ongi aprobetxatzen zuten. Errotak, berriz, ezagunak dira Arroz eta Orkaiztegikoak. Billabonak ez dio aurrerapenari uko egin, eta beharbada, gaurregun aurrerapen horren menpean aurkitzen dela esan genezake.

BILLABONA GAUR

Ez nazaizute, orain, une honetan, Billabonak gaurregun dituen prolema, t.a. aipatzen hasiko. Doi doi, gure artera inguratzen den edonork gure egoeraren garraztasunaz konturatzen da. Oria ibaia, gaurregun ere ura dakar, baina, zikina, nehon ur zikinik izatekotan. Papelerak eta gainontzeko zenbait industriak gure ibai hau erabat galdu erazi du. Hemen, uda partean, lehortek zerbait jotzen duen garaian, ez dago giro ibai honen inguruan. Bere kirats nardagarria ez dut uste nehorrentzat onurakor eta protxugarri denik. Erabakiak, ordenamendu zorrotzak, maiz

aipatzen dizkigute. Oraingoz, ordea, ez dugu alde haundirik sumatzen. Gureganatzen diren kanpotarrak harri eta zur gelditzen dira gure ibai honen egoera ikusita, eta gu bertan bizi behar dugunok?

Kontaminazioaz ere gero eta gehiago mintza dira jakitun teknikoak. Kontaminazio bidetako bat, zirkulazioarena duzute, kamiotan nabari den mugimendua estua. Gure herriaren erditik igarotzen da kamio jenerala. Honek herriari ez dio batere honik egingen. Burrunda ugari alde batetik, bakerik eza bestetik eta kotxe eta kamioek jaurtitzen dutengas zikin ugari bestetik.

Billabona igarobide izan da mendetan zehar, eta orain ere hala dugu, eta aurrerantzean horrela jarrai nahi dugu. Baina arren, herri osasuntsua izateko geurekin dugun eskubidea erespeta dezatela.

Eta, geroari begira, zer esan?

Industria giroan bizi garen, gure herriaren etorkizuna ez da Gipuzkoarena baino hobe. Eta Euskalerriko ekonomiaz zerbait irakurri duenak, badaki gure egoera arras larria dela, garrantza, deskapitalizazioa t.a. gure ekonomia lur jota dagoela.

Kulturak eta euskera giroaz mintzo gintezke, baina hau monologo bat izan ez dedin ia beste herritarrenbat gai hauek erabiltzen dituen, elkarriketa ere komenigarria zaigu eta.

Billabonako

Billabona, lehen eta gaur

PASAI DONIBANE

EMAKUMEENTZAKO

ILLE-APAINKETA

“ARANTXA”

Lezo-bide, 1.º B

Urrutizkiña: 35 41 50

— PASAI DONIBANE —

Sanjuandarra Barra

Bazkariak, aparteko akeita eta abar

Donibane karrika, 20

— PASAI DONIBANE —

SEINDAR FRANZISKO

ARRADEGIA

Zezero guztioi, gure zorion-agurra

San Juan, 27

— PASAI DONIBANE —

‘Mertxe’

Drogeri eta Mertzeria

Lezo-bide, 9

Urrutizkiña: 35 42 17

— PASAI DONIBANE —

GURE - OSKI

OINETAKOAK

San Juan, 34

Urrutizkiña: 35 41 90

— PASAI DONIBANE —

EIRO

OINETAKOAK

Lezo-bide, 9

Urrutizkiña: 35 41 50

— PASAI DONIBANE —

EMAKUMEENTZAKO ILLE-APAINKETA

«LAURI»

Bordalaborda, 7

— PASAI DONIBANE —

Estanislao Irazu

URDAIAZPIKOAK — ESTEKI — ARRAUTZ PRESKU

TA GAZTAIAK

Lezo-bide karrika (Meipi)

Urrutizkiña: 35 41 55

— PASAI DONIBANE —

“CAMARA” RESTAURANTEA

LANGOSTA EDO OTARRAIN BIZITOKIA

San Juan, 79

Urrutizkiña: 35 41 19

— PASAI SAN JUAN —

Biyona Merkatetxea

ESKU-ERAKUTSIETARAKO SOIÑEKO TA ESKEIN-GAIK

Urrutizkiña: 35 41 46

Zorion gure bezeroei!

— PASAI SAN JUAN —

Lopetegui Aizpak Janaritegia

URDAIAZPIKO, ESTEKI, ARRAUTZ PRESKU
TA GAZTAIAK
ZORION GURE BEZEROEI!

San Juan, 122

— PASAI SAN JUAN —

Luzuriaga Itxasontzigintza S. A.

Intxasontzien Lantegi ta Konponketa ✻ Ur Gaineko Kaia, 1900 toneladakoa

Urrutizkiñak: 54237, 54242 eta 54173

DONIBANE PASAI

Olayz, S. A. Mekaniku Lantegiak

ITXAS-ONTZIREN KONPONKETA TA MONTAKE-TAK — GEIENBAT MEKANIKU PERTZAGINTZA

METALEZKO ESTALKIKETAK

MOTEURS BAUDOUIN-en

karguzko serbitzaria. Bordalaborda, z/g.

Urrutizkiñak: 354247-8 eta 9

PASAJES SAN JUAN

PASAI DONIBANE

PASAI DONIBANE, EUSKAL BIDETATIK

PASAI DONIBANE ETA
EUSKERA

Sanjuandarrok euskera giroan jaio ginen, eta euskera giroan hazi eta hezi gerala bagenekin. Itxuragabeko zerbait ote, orain, Santio jaialdiak direla eta euskerarekin dugun zer ikusia aipatzea? Haurra hazitzen eta hezitzen doan era berean aldatzen dihoakigu, eta aldakuntza horrek ematen digu buruausterik asko behin baino gehiagotan.

Euskera arloan ere, euskeraz mintza soila ez da aski. Gaurregun eskakizun askoz zorrotzagoak ditu euskaldun izatea. Irakurleak ongi baino hobeto daki euskaldun iraun eta hezitzeak gaurregun ematen dituen lanak.

Gure herriari begira, pozgarria zaigu benetan, eta ez noski egun prolemarik aurkitzen ez delako, euskera arloan aukeratu duen bidea. Gure hizkuntzaren etorkizuna ikastolaren baitan zegoela antz eman zioten aspaldi euskaldun jator eta sutsu batzuek. Geroztik ikastola sortarazteari ekin zioten buru belarri. Ez zen txantxetako egitekoa.

Bost urte dira, hain zuzen, neke eta buruauste ugariren ondoren, Urtarilaren 15 an, ikastola jaio zela. Hogeitamar hurrek osatzen zuten garai hartan ikasleen taldea. Gaurregun, berriz, ehun eta hirurogeitamabostek hasiko dute urren kursoa. Bada zerbait, eta ez gutxi. Prolemarik haundienak lokalarena eta irakasleena izan da, baina gaurdaino ongi konpondu dituzte bi alderdi hauek ikastolako zuzendari eta arduradunek. Filosofia titulodun bi irakasle daude, gizonetakoak biak. Titulodun andereñoak ere badira beste bi, beste ainbeste laguntzaile direlarik. Hona hemen, buruz eta arretaz egingo lanaren ondorena.

Eta lokalaren arazoa? Dakizutenez, ITSAS-MENDI mendizaleen elkartarekin bat eginik egun erabili ohi den lokala erosi zuten, baina Aurrekiri Kutxen kredituari erantzuteko berrehun eta berregeitamarrek hileroko hongoi duroz laguntzen dute. Aurrerantzean, laguntzaile gehiagoren premiarik izango da noski. Zergatik?

Umeak hazitzen eta ugartzien doazen neurri berean, ikasketa mailan ere goruntz doaz, eta estudioaren jarraipenak Lizeo bat eskatzen du. Oraindaino zorpean ibiliz gero, orain berriz, Lizeoaren arazoarekin lanpetuak daduzkagu. Jakina, pauso berriak,

bailara mailan eman beste erremediorik ez da izango. Herriko-Etxeak 5.500 metro eskainiak ditu zeregin honetarako, eta orain, gauzak zuzen eta behar den legez eginez, paperak martxan daude. Eta gero? Galdera garrantza. «Gero gerokoak» erantzuteak bakarrik ez du balio.

Oraingoz, jakin dugunez, gauzak horrela daude. Donibane, itsas ertzearen magalean jaio zitzaigunez gero, euskera izan du bere arnas osasuntsua. Eta orain, lehen-goari jarraituz eta etorkizunari begira, Lizeoa prestatzen ari zaizkigu. Lizeoa, ordea, ez da lau katuren egitekoa. Sanjuandar eta pasaitar guztion eginbidea baizik. Kanpotik, zorritzarrez, eta nik bezain ongi dakizute, ez dugu ezeren laguntzarik izango. Gure erantzunaren neurrian sortuko da Lizeo berria.

PASAI DONIBANE ETA
KIROLAK

Ez gera haundiak neurritz, eta ezta ugariak jendetza aldetik, baina gure herrian kirolarekiko berebiziko joera izan da, eta hori herriari onurakorra zaio ezpairik gabe. Oraindik ere, gogoan darduzkagu, atletismoan egin izan diren saioan. Ezeren laguntzarik gabe, bakoitzak ahal zuen moduan erantzunaz, atletismoa egiteko toki egoki bat prestatu zuten, baina ez luzarorako. Terreno haiek beste zeregin batzuetarako erabiliak dituzte, baina geroztik ez dugu horretarako lekurik, ez herri mailan, ez bailara mailan, ez...

Balonmanon ere, burrukaldi bikainak eginak dituzte Donibane taldekoek, baita partido neketsuetan garaipena lortu ere. Beto, bada, horrelako taldeak, kirola giroak, egiazko kirolak (eta ez noski egunero eman ohi diguten droga) osatzen gaitu eta.

Arraunarekikoa alde batera utzi gabe, azkenaldi honetan, mendi zaletasuna ugartzien eta indartzen dohakigu gure artean. Alderdi eta sail honetan, Itsas-Mendik darman lana argi eta garbi ikusten da. Batez ere, hileroko ume txoeekin egin duten ibilaldiak txikitandik mendiarekiko joera sortarazten dute. Mendiak, herriak ezagutzen eta maitatzen, herri honen aurrean, Euskalerriri begira, erantzukizun bat badugula erakusten.

Hara, bestalde, gerturik daukaten egitarau edo programan, aurtengo rako gelditzen diren ibilaldiak:

Abuztuak 12, 13, 14 eta 15 Goriz, Aragoiko Prineotan.

Irailaren 17 an: Kanpazar, Udaltz, Besaide.

Urriaren 8 an: Aranzazu, Aloña, Aitzgorri, Aranzazu.

Azaroan, 12an: Azkarate, Balerdi, Amezketak.

Abenduak, 17: Sunbilla, Mendaur, Ituren.

Mendizaletasuna indartzeko ezezik, gure herriskak eta lurraldea ezagutzeko bide egokia.

PASAI DONIBANE ETA
TURISMOA

Herri bezala, ez gera turistomotik bizi den herria, arrantza eta industria lanetik baizik. Arrantza arloan, bakailuak du garrantzi gehientzuen. Dirudienez, azken hauek baino urte hoberik ere izan dute. Itsas ontziak, egungo momentuari eskatzen duen kompetentziari erantzun behar arrai arrapatzen. Hilabehar dio, eta ez da behar hainbeste luzeetan lanean jardunez gero, ez zaio behar hainbat etekinik ateratzen.

Industriak ere arrantzarekikoarekin bazu zer ikusirik. Izan ere, lantegi gehienak, baporeen konponketarakoak dituzte. Bakailu lehorketa dela eta abar ere lana sortzen da. Luzuriagan, baporeak konponduz gainera, egin ere egiten dituzte. Hemen datza gure bizibidea, arrantza eta lanetik. Beraz, zer dala eta turismoa orain aipa?

Gure herrria kanpotiar as-

ko etortzen da, eta politenetakoa dela diote. Ahal izan ezker, gaingirotik bederen, ezagutu gaitatela izango litzake onena. Euskaldun bezala ikus gaitatela, gure hizkuntzaren ezberdina eta nortasuna suma dezatela, hots, Kantauri itsas kolko honetan herri bat badela, Euskalerriri

bat badela ohartu ditezela. Gure arazoa, herri prolema, guk konpondu beharreko zerbait izango da, baina inoiz kanpokoen laguntza beharrean aurki gintezke. Horregatik, turistekin ere zer egin haundia dagoelakoan nago.

Sanjuandarra

ARAGITEGIA

«Pedro M.ª Garaia»

Donibane karrika, 52

PASAI DONIBANE

TOKI ALAI BARRA

ASKARI LEKUA — Merienda tokia

SAIESKITAN BEREZIA

San Juan, 80

Zorion gure bezero guziei!

PASAI SAN JUAN

Mara Drogategia

BEZERO GUZIOI GURE ZORION AGURRA!

San Juan, 32

Urrutizkiña: 35 41 26

PASAI SAN JUAN

EMAKUMEENTZAKO ILLE-APAINKETA

KRESALA

ZORION GURE BEZERO GUZIOI!

PASAI SAN JUAN

MUNICH OLINPIADETAN

86.000 lagunentzat tokia du Munich-eko kiroltegiak
10.000 kirolari eta 4.000 berri-emaille an izango dira

Ogeigarren aldiz ospatuko dira Olinpi-jolasak Alemaniako Munich-en, datorren abuztuan. Ez da berriketa Olinpi-jolasak antolatzea.

Bero dago Babieraren iriburua dan Munich, bere 1.200.000 bizilagunekin, Olinpi-jolasetara datozkion kirolari ongi etorri egiteko. Dena berritzen, dena tajutzen dena edertzen ari dira. Arri-lobiko eta panteoiko babierar ospetsuen soin-buruak bururik gabe aurkitzen dira une ontan garbitzen ari direlako. Oroitarri eta gaztelu zahar guztiak berritzen eta apaintzen ari dira.

Lur azpiko tren satorra ere ezarri dute denda eta guzti jolas auetarako.

Iriburuan dagoen erdia oso eraberritu dute. Galerazia daukate iriburuaren erdi ontan autoak ibiltzea. Ez zan giro an egotea edo lanean jardutea, aundia bait zan an altxatzen zan autsa eta kiratsa. Garbitu dute egurats guztia. Iturritz, lorez, argiz eta dendaz apaindutako ibil-karrika luze bat egin dute. Atsedan leku bihurtu dute. Baditu euriari ihes egiteko gordeleku eta aterpeak ere.

Irakinean dago Munich bizi leku ontan.

Olinpitegia, zentrotik iru kilometrora dago. Urrutitik ikusten da, tontor batean bait dago. Gaillur-gaillurrean ostantu bat dauka Rotterdam-en eta San Franzisko-n bezala. Iriburu osoa ikus ditek andik, mahaitik jeiki gabe, gupil baten antzera jira-biran dabillen etxea bait da. Bi zatitan erdibitua dago Olinpitegia. Gi-

zonezkoentzat alde bat, emakumezkoentzat bestea. Munich-tarrei salduak edo errentatuak izango dira amar milla kirolari eta bi milla laguntzailerentzat egin dira etxe ta gauzak eta bizileku berri bat eraikiko da oiekin denekin.

Aeroportu zaharrean jarri dira jolastegiak, eskuz egindako mendixka baten oiñetan. Olinpiako erria inguratzen zuten muiñoak dirudite onen kizkurak. Munduko bigarren gudatean txikitutako etxeen zabor eta zakarrez eraikia dago.

86.000 lagunentzat tokia du Olinpitegiak. Oietatik 40.000 exerita egon ditezke. Lurrazpiko berogarriz azten dan belarrez eta landarez estalia dago guztia.

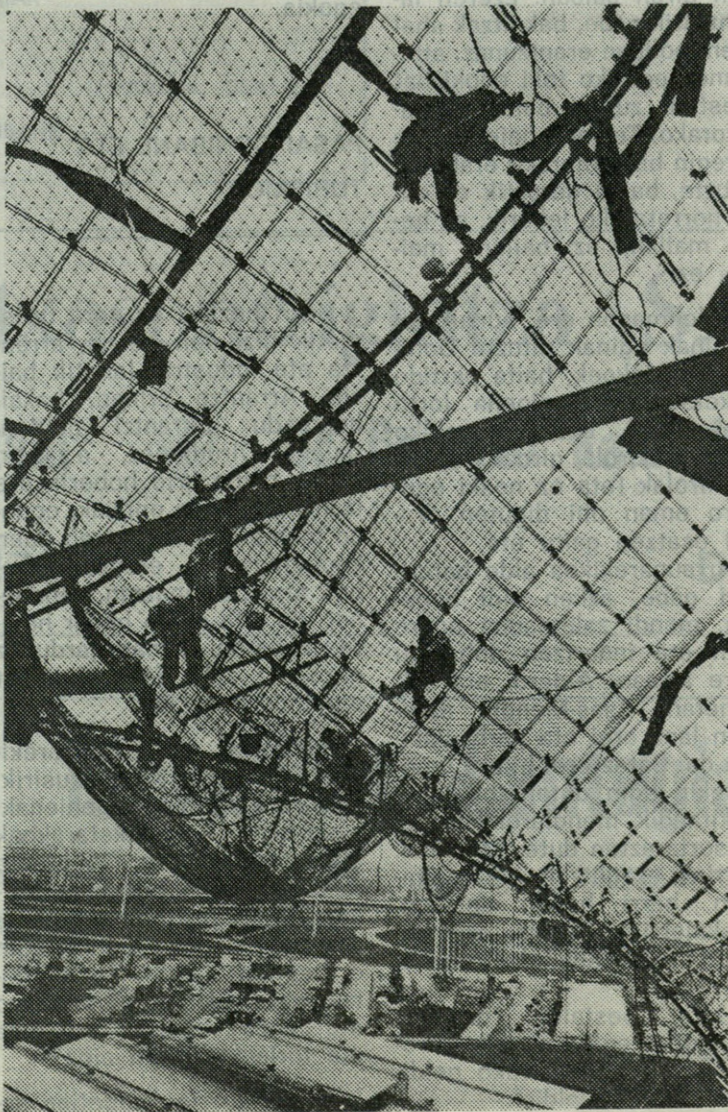
Aterpez babestuak daude jolastegi eta urtegi guztiak. 75.000 metro kuadrado kristal gogorrezko teillatua dirudi, ederki sartzen bait da eguzkiaren argia. Telebista-zaleen lana errazteko aukeratu izan da era ontako aterpea. Itzala eta eguzkia biak batera telebistan artu beharrek lana zailtzen du.

Eguzkiaren argiaren antzekoa jartzen saiatu dira antolatzaileak gauza beragatik. Onela ez daukate telebistaren leihatilla itxi eta zabaltzen ibilli beharrik artzen ari direnak. An lanean jardungo direnen jantziak ere zillarmargokoak izango dira, baiña laros-kolorekoak bihurtzen dira euriarekin. Eta margo aldatze onek zailtasunak dakazkie telebista-zaleei. Au guzia telebistaren aurrean ikusten egongo diran milla milloetan pentsaturik egiña dago.

IZUGARRIZKO ANTOLAKETAK

Bi eratara egin da Olinpiabideetako ibillia. Lurrazpiko bideak autoentzat, berri-emailleentzat beste berezi bat duelarik. Gaiñetik beste batzuk, oiñezkoentzat. Iru milla zuhaitz aldatu dira itzala izan

dezaten. Urtegi aundi bat eta lau milla lagun sartzen diran iru ostantu egin dira. Egonlekuak, berrogarriz ornitutako tokiak, txirringa eta laisterka zelai bat, zalditegi bat, egunkari, irrati eta telebista-zalentzat lekua eta abar ezarri dira. Lau milla periodista eta iru milla irrati-izlari eta

telebista-zale urbilduko dira.

Jira-biran dabillen altzairuzko etxea egin da irrati eta telebista-zaleentzat ere. Aundia neurritz, irudiak ikusteko eta itza entzuteko zoragarria. Larehun jardun ditezke batera itzegiten bakoitza bere lurraldeari begira, orratzen bidez, albisteak bialduz. Koloretan ere amabi jardun-aldi bota ditezke.

Iru urtez antolatu dan Olinpitegi au jolasak amaitu bezain agudo kendua izango da. Bigarren maillako ikastetxetara eramanen izango dira jolastegiak.

Itsasontzi zoragarria dirudi onek guztiak. Txunditurik gelditzen da edonor ikuste utsez. Ederregia eta aundiegia duzu. Gauzatxorik txikiena ere jarria dago.

Alboan, Olinpitegiari erantsia, elizaxo bat, zuhaitz artean galdia. Timoteo Prokoreff-en eizatxo duzu. Azkeneko gerratean Errusiatik ihes egindako batena duzu. Antxe egin zuen bere aterpea eta antxe bere eskuz elizaxoa ere. Ez dira andik bialtzen ausartu. Eta antxe daude bere lur-puska eta bere elizaxoa Olinpitegiari erantsiak.

ZAKUR MIRESGARRIA

Txanpon bat eta bi ere behar izan dira jolasaren omenaldi au gertutzeko. 3.350 milioi marko behar izan dira. Eta emen ez dira sartzen elkarrekin kirolarientzat egin dituzten etxeak. 700 milioi eman dituzte Sortaldeko Alemaniak eta Babierak. Gaiñerantzeko dirua loteri eta eskupekoetatik atera da.

Olinpia-jolasen zai-zai dago Iri osoa, aundi eta txiki, zahar eta gazte, langille eta dendarri. Oroigarritz beteak daude dendak. Kolore guztiak dituen zakur miresgarri bat dago Olinpia-jolasen begiko eta «santu-artu» kuttuna. Zakur kuttun au edozein lekutan ikus dezakezu. Batzuetan txiki eta besteetan aundi. Batzutan illetsu, bestetan gorri. Baiña onek apaintzen ditu bazter guztiak. Waldi zakur kuttunak ain zuzen ere.

Txartelak, poltsak, katilluak, aterkiak... denek ogeigarren Olinpia-jolasen ikurra eta oroigarria daramate. Denak, ogiak eta garagardoak ez beste guztiak. Ementxe dago Lowenbrau edo lehoi izeneko garagardoaren iturria. Ementxe aritz-mahaian exerita edan ohi da pitxar aundietan garagardoa, besaluzetako mirabeek serbiturik. Ementxe egin ohi da jai gogoz garagardoaren lurrin eta jendearen arrera beroaren erdian.

Lapatx